

"Арқалық қаласының орталықтандырылған
кітапхана жүйесі" ММ
Әдістеме - библиографиялық бөлімі

Қазақстан Республикасының 2022 жылы аталып өтілетін және еске алатын күндер КҮНТІЗБЕСІ

Арқалық қаласы - 2022

Біздің кітапхананың мекенжайы
110300, Қостанай облысы, Арқалық қаласы
Гагарин көшесі, 21. Тел.: 2-10-18.
E-mail: cbs10@bk.ru

Құрастырушы: А.Қ. Италмасов
Компьютерлік терілім: А.Қ. Италмасов
Редактор: Д.Е. Құсайын
Шығарлымға жауапты: А.Қ. Италмасов

Арқалық қаласы әкімдігі мәдениет және тілдер басқармасының «Арқалық қаласының орталықтандырылған кітапхана жүйесі» ММ

Әдістеме-библиографиялық бөлімі

**2022 жылға берілген
атаулы күндері және оқиғалар
КҮНТІЗБЕСІ**

1-шығарылым

Арқалық - 2022

ББК 92.5
Е 40

Құрастырушылар, компьютерлік терілім:

А. Қ. Италмасов

Шығарылымға жауапты: А. Қ. Италмасов

Мәтіннің корректорлары: Д. Е. Құсайын, А. Қ. Италмасов

Библиогр. жазулардың редакторы: Д. Е. Құсайын

Мұқабаны безендірген: А. Қ. Италмасов

Редактор: Д. Е. Құсайын

2022 жылға берілген атаулы күндер және оқиғалар күнтізбесі [Мәтін]. 1-шығ. /Арқалық қаласы әкімдігінің мәдениет және тілдерді дамыту басқармасының «Арқалық қаласының орталықтандырылған кітапхана жүйесі» ММ, Әдістеме-библиографиялық бөлімі ; [құраст.: А. Қ. Италмасов ; шығ. жауапты А. Қ. Италмасов ; ред. Д. Е. Құсайын]. – Арқалық : [б. б.], 2022. – 174 б. : сурет.

Сіздердің назарларыңызға әдістеме-библиографиялық бөлімі 2022 жылға берілген атаулы күндер және оқиғалар күнтізбесінің 1-інші шығарылымын ұсынып отыр.

Бұл басылымға өлкеміздің атаулы тарихи оқиғалары, Торғай өңірінен шыққан адамдардың мерейтойлары, мекемелер мен кәсіпорындардың және т. б. мерейтойлық даталары енгізілген.

© Арқалық қаласының орталықтандырылған
кітапхана жүйесі,
Әдістеме-библиографиялық бөлімі

ҚҰРАСТЫРУШЫДАН

Арқалық қаласы орталықтандырылған кітапхана жүйесі сіздердің назарларыңызға 2022 жылға берілген Арқалық қаласы және аймағының атаулы күндері және оқиғалар күнтізбесінің кезекті шығарылымын ұсынып отыр. Бұл көрсеткіш Арқалық қаласының тарихы туралы біздің кітапханада бар мәліметтерді оқырмандарға жеткізу мақсатында құрастырылады. Ақпараттық құралға Торғай өңірінен шыққан атақты адамдардың мерейтойлары, мекемелер мен кәсіпорындардың, қалалар мен аудандардың мерейтойлық даталары енгізілген. Көпшілікке танымал көптеген белгілі қайраткерлердің атқарған қызметтері жайлы мәліметтер табуға болады. Атап айтсақ, ақын, әдебиет зерттеушісі, аудармашы, қоғам қайраткері А. Байтұрсынұлы (150 ж.), көрнекті қазақ жазушысы, аудармашы Т. Әбдікұлы (80 ж.), жазушы-журналист, қоғам қызметкері Б.Әлмағамбетов (95ж), Көрнекті ақын Сырбай Мәуленовтің туылғана (100 жыл), Саяси қуғын-сүргін және ашаршылық құрбандарына (25 жыл, Қазақстан Жазушылар одағының және Қазақстан Журналистер одағының мүшесі Қ. Әлім (75 ж.), келер ұрпақ үшін көз майын тауысып білім нәрін сепкен, талай жылдар бойы Жангелдин аудандық оқу бөліміне жетекшілік еткен, Қазақстанның еңбегі сіңген мұғалімі Ғ. Әмірханов (95 ж.), қазақ саз өнерінің іргесін қаласқан композитор, Қазақстанның еңбек сіңірген өнер қайраткері Б. Байқадамов (105 ж.), ағартушы-педагог, этнограф, журналист-аудармашы Н.С. Құлжанова (135 ж.), Қоғам қайраткері, педагог Елдес Омаров (130 жыл), ҚР білім беру саласының құрметті қызметкері Сабыржан Ахметов (75 жас), Ы. Алтынсарин ат. Арқалық педагогикалық институтының құрылғанына (50 жыл), ҚРМ рәмідеріне (30 жыл), Облыстық «Қостанай таңы» газетіне (100 жыл) жайлы мәліметтер берілген. Басылым материалы www.cbs-arkalyk.kz сайтына жыл басында жүктеледі. Материалды іріктеу 2021 жылдың қазан айында аяқталды.

Басылым негізінен студенттер мен оқытушыларға, ұстаздарға, мекеме қызметкерлеріне, кітапханашыларға және туған жерінің тарихын танығысы келген барша оқырмандарға арналған.

АРҚАЛЫҚ ҚАЛАСЫ ЖӘНЕ АЙМАҒЫНЫҢ 2022 ЖЫЛЫ АТАЛЫП ӨТІЛЕТІН ЖӘНЕ ЕСКЕ АЛАТЫН КҮНДЕРІ

Қаңтар

- 8 – жазушы, журналист **Сералин Мұхамбетжан**, туғанына 150 жыл (1872–1929).
- 9 – жазушы-журналист, М. Дулатов атындағы сыйлықтың иегері **Әлім Қайсар**, туғанына 75 жас (1947).

Ақпан

- 1 – сазгер, ұстаз, күйші **Өмірбеков Жұмағали Сүлейменұлы**, туғанына 80 жыл (1942–2020).
- 4 – Арқалық қаласындағы Дала өлкесі тарихы облыстық мұражайының құрылғанына 50 жыл (1972).
- 23 – ұстаз, Қазақ КСР-нің еңбек сіңірген мұғалімі, қажы **Әмірханұлы Ғазез**, туғанына 95 жыл (1927–2005).

Наурыз

- 1 – мемлекет және қоғам қайраткері педагог, публицист **Омаров Елдес**, туғанына 130 жыл (1892–1937).
- 11 – композитор, Қазақстанның еңбек сіңірген өнер қайраткері **Байқадамов Бақытжан**, туғанына 105 жыл (1917–1977).
- 22 – қоғам және мемлекет қайраткері, Қазақстан ҒА-ның академигі, Қазақстанның халық жазушысы, Социалистік Еңбек Ері **Мүсірепов Ғабит Махмұтұлы**, туғанына 120 жыл (1902–1985).

Сәуір

- 12 – Арқалық қаласындағы Ыбырай Алтынсарин атындағы педагогикалық институттың құрылғанына 50 жыл (1972).
- 22 – Торғай облысының таратылғанына 25 жыл (1997).

Мамыр

- 5** – **Торғай облыстық қазақ музыка – драма театрының құрылғанына 50 жыл** (1972).
- 10** – Арқалық қаласындағы саз мектебіне **Байқадамов Бақытжан** есімінің берілгеніне 40 жыл (1982).
- 15** – инженер-электрик, Қазақстан халық ағарту ісінің құрметті қызметкері, шаруашылық және қоғам қайраткері **Ахметов Сабыржан Ахметұлы**, туғанына 75 жас (1947).

Маусым

- 25** – алғашқы саны «**Ауыл**» деген атпен шыққан, «Қостанай таңы» газетіне 100 жыл (1922).
- 26** – агроном, шаруашылық және қоғам қайраткері **Төлепов Нариман Ихсанұлы**, туғанына 55 жас (1967).
- 30** – ұстаз, музыкант, сазгер, Қазақстан халық ағарту ісінің үздігі **Мұқышев Аманбай**, туғанына 80 жыл (1942– 2006).

Шілде

- 7** – журналист **Қорғанбеков Ділдәбек**, туғанына 85 жыл (1937–1986).
- 27** – ағартушы-педагог, журналист, этнограф, аудармашы **Нәзипа Құлжанова**, туғанына 135 жыл (1887–1934).

Тамыз

- 20** – инженер-механик, қоғам және шаруашылық қайраткері **Әбжанов Сағидолла Қабиұлы**, туғанына 65 жас (1957).

Қыркүйек

- 1** – шаруашылық және қоғам қайраткері, Қазақ КСР кәсіптік-техникалық білім беру ісінің үздігі **Досжанов Хамит Кәмәлиұлы**, туғанына 85 жас (1937).
- 4** – жазушы **Әбдікұлы Төлен**, туғанына 80 жас (1942).
- 5** – мемлекет қайраткері, ғалым, ағартушы, ақын, публицист, ұлттық жазудың реформашысы, қазақ лингвистикасы мен әдебиеттану ғылымының негізін қалаушы, ХХ ғ. басындағы қазақ халқының ұлт-азаттық қозғалысы жетекшілерінің бірі **Байтұрсынұлы Ахмет**, туғанына

150 жыл (1872–1937).

- 13** – жазушы-журналист, қоғам қайраткері **Әлмағамбетов Бөгетбай**, туғанына 95 жыл (1927–2013).
- 17** – ақын, Қазақстанның халық жазушысы **Мәуленов Сырбай**, туғанына 100 жыл (1922–1993).
- 17** – ұстаз, шаруашылық және қоғам қызметкері, Жангелдин ауданының Құрметті азаматы **Алмат Орекен**, туғанына 85 жыл (1937–2020).

Қазан

- 10** – режиссер, Қазақ КСР-ның үздік мәдениет қызметкері **Ерденова Ырысты**, туғанына 75 жас (1947).
- 15** – журналист-жазушы **Абдуллин Әмірхан**, туғанына 85 жыл (1937–2018).
- 20** – ақын, прозашы, публицист, қоғам қайраткері, ҚР мәдениет қайраткері **Нұрғожа Ораз Нарымбайұлы**, туғанына 90 жыл (1932–2016).

Қараша

- 8** – Арқалық ауданының «Мирный» кеңшарының құрылғанына 50 жыл (1972).
- 28** – Арқалық қалалық телевидениесіне 50 жыл (1972).

Желтоқсан

- 12** – ғалым-экономист, экономика ғылымдарының докторы, профессор **Байзақов Сайлау**, туғанына 85 жас (1937).
- 14** – ғалым, профессор **Байжұманұлы Әнуар**, туғанына 85 жас (1937).
- 16** – философ, философия ғылымдарының докторы, Қазақстан білім беру ісінің қызметкері, Қазақстан педагогика ғылымдар академиясының академигі **Бөрібаев Төлеуғали Қайыржанұлы**, туғанына 65 жас (1957).
- 28** – жүргізуші, Социалистік Еңбек Ері **Тілеулин Тарғынбек**, туғанына 80 жыл (1942–1999).

2022 жылы айы мен күні белгісіз аталып өтетін және еске алынатын күндері

- қобызшы, көріпкел, әулие **Аспантайұлы Тілеп**, туғанына 265 жыл (1757).
 - имам, ағартушы, Орта жүздің тағышы руынан **Сексенбайұлы Мұртаза**, туғанына 210 жыл (1838–1892).
 - Кенесары қозғалысына қатысқан батыр **Назарғұлұлы Жәуке**, туғанына 200 жыл (1822–1904).
 - батыр, халық қаһарманы **Күсемісұлы Тышқан батыр**, туғанына 185 жыл (1837–1862).
 - қоғам қайраткері **Балықұлы Көшімбек би**, туғанына 170 жыл (1852–1925).
 - дін қайраткері, ағартушы, халық емшісі **Өтейұлы Оспан қажы**, туғанына 160 жыл (1862).
 - Торғай қазақтарының ұлт-азаттық көтерілісі жетекшілерінің бірі **Төкеұлы Хакімбек**, туғанына 140 жыл (1882–1919).
-
- ақын **Қопабайұлы Қарсақ**, туғанына 140 жыл (1882).
 - мемлекет және қоғам қайраткері, Алашорданың Торғай кеңесінің мүшесі **Тоқтабаев Кәрім Досжанұлы**, туғанына 130 жыл (1892–1936).
 - ақын **Ахметбеков Нұрхан**, туғанына 120 жыл (1902–1961).
 - еңбек ардагері, Социалистік Еңбек Ері **Омаров Бәйділда**, туғанына 120 жыл (1902–1969).
 - ауыл шаруашылығының ардагері, қоғам қайраткері, Социалистік Еңбек Ері **Әмзин Намазбай**, туғанына 110 жыл (1912–1968).
 - Амангелді халық театры, Қостанай облысы Амангелді ауылындағы әуесқой драма ұжымы, құрылғанына 85 жыл (1937)
 - ақын, журналист **Сәтбаев Таңатқан**, туғанына 80 жыл (1942–2008).
 - Ардагерлер ұйымының құрылғанына 35 жыл (1987).
 - Арқалық ауданының Қайыңды кеңшарының құрылғанына 65 жыл (1957).
 - Аманкелді ауданының Байғабыл орта мектебінің құрылғанына 85 жыл (1937).
 - Л. Н. Толстой атындағы Қостанай облыстық әмбебап ғылыми кітапханасына аймақтық мәртебе берілгеніне 85 жыл (1937).
 - халық батыры **Амангелді Иманов ескерткіші**, Алматы қаласында қойылған, ашылғанына 75 жыл (1947).

**2022 ЖЫЛЫ АТАЛЫП ӨТІЛЕТІН ЖӘНЕ ЕСКЕ
АЛАТЫН КҮНДЕР**
(қысқаша мәліметтер мен әдебиеттер)

9 қаңтар

75 жыл

**ӘЛІМ
Қайсар
(1947)**

Журналист, публицист жазушы, ҚР Журналистер одағының мүшесі (1993), ҚР Жазушылар одағының мүшесі (2001), Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері (2014), Жанкелдин ауд. Саға а. (қазіргі «Қызбел» шаруашылығы, Сарықопа өңірі) туған.

1965 ж. Бестау орта мектебін бітіріп, журналистік оқуға түсуге Алматыға аттанады. Бірақ жолы болмай, қабылдау емтиханында неміс тілінен сүрінді. 1968 ж. «Қызбел» кеңшарында есепші болды. Құрылыс учаскесінде бетон құюшы болып жұмыс істеді.

1971 ж. Жамбыл жеңіл және тамақ өнеркәсібі ин-тының Алматы филиалын өнеркәсіпті жоспарлау мамандығы бойынша бітіріп, экономист мамандығын

алып шығады.

Журналистік еңбек жолын 1969 ж. ауыл-село тілшілігінен бастады. Белсенді ауыл тілшісі ретінде таныла бастаған ол Қостанай облыстық «Коммунизм таңы» (қазіргі «Қостанай таңы») газетіне жұмысқа шақырылады. Бастапқыда әдеби қызметкер, аға әдеби қызметкер (1971), мәселені жедел қамтитын тілші болды.

1984 ж. Алматы Жоғары партия мектебінің журналистика бөлімін бітіріп, дипломды журналист болды. «Қостанай таңы» газетінде қызмет істей жүріп, ол республикалық талай басылымдардың штаттан тыс тілшісі, қоғамдық тілшісі болды. «Социалистік Қазақстан» мен «Лениншіл жаста», «Қазақстан коммунисті» мен «Қазақстан әйелдерінде» қаламгердің мақала-очерктері жиі шығып тұрды.

1990 ж. тамызынан бастап 1997 ж. сәуірге дейін республикалық «Егемен Қазақстан» («Социалистік Қазақстан») газетінің Торғай облысындағы меншікті тілшісі. Торғай облысы жабылған соң Ақмола облыстық «Арқа ажары» газетінде тілші, ҚР Мәдениет, ақпарат және қоғамдық келісім министрлігінде бас маман болды. Содан кейін «Егемен Қазақстан» республикалық газеті ашық акционерлік қоғамында қызмет істеді (2000–2014).

Алаш ардақтысы Міржақып Дулатовтың мәйітін 57 жылдан соң Карелиядан әкеліп, туған жері Торғайға қайта жерлеу экспедициялық сапарының (1992)

басы-қасында болған Әлімнің қаламынан «Мұңды сапар» (1997) атты тағылымы мол хикаят туды.

Шығармалары: «Сейітхан Темірбаев» (очерк, 1975), «Жамбыл совхозы» (очерк, 1977), «Шабьтты еңбек» (көсемсөз, 1978), «Түлеген тыңның түлектері» (көсемсөз, 1979), «Чернобыль қаһарманы» (хикаят, 1989), «Сұлтанбек пен Бәтима» (зерттеу, 1993), «Мұңды сапар» (хикаят-сапарнама, 1997), «Мықшеге» (хикаят, 1998), «Адам ізі» (хикаят, 2001), «Міржақыптың оралуы. Возвращение из небытия» (хикаят қазақ және орыс тілдерінде, 2001), «Міржақыптың оралуы» (хикаят-сапарнама, 2002), «Сырбай мен Ғафу» (эссе-хикаят, 2003), «Жанығу» (эсселер, новеллалар, әңгімелер, 2003), «Мәңгілік шер» (хикаят, 2006), «Сегіз томдық шығармалар жинағы» (2007), «Актёр тағдыры» (хикаят, естеліктер 2008), «Терең тамыр» (хикаят, 2009), «Алашшыл жүрек» (2011), «Махаббат жыршысы» (эпистолярлық хикаят, 2012), «Сыздамашы, жүрегім» (эсселер, көсемсөздер, новеллалар, 2012), «Қос айқай» (2012), «Кәусар» (әдеби портреттер, эсселер, 2015), «Қазағын оятқан» (2020) және т. б.

Көптеген көркем очерктері мен әңгімелері, эсселері мен көсемсөздері отызға жуық ұжымдық жинаққа енгізілген.

«Ерен еңбегі үшін» (2006) медалімен, Қазақстан Республикасының тәуелсіздігіне 10 жыл» (2001), «Қазақстан Республикасының тәуелсіздігіне 20 жыл» (2011) мерекелік медальдарымен, «Әзіл Нұршайықов» медалімен (2014), Біріккен Ұлттар Ұйымы аясында құрылған халықаралық Қазақ шығармашылық одағының «Ұлт мақтанышы» (2015) медалімен және т. б. марапаттармен марапатталды.

Қазақстан Журналистер одағы М. Дулатов атындағы сыйлығының иегері (1998), ҚР Президенті сыйлығының лауреаты (2012), Қазақстан Журналистика академиясы «Алтын Жұлдыз» сыйлығының иегері (2013).

Қазақстан Республикасының мәдениет қайраткері (2009), Қазақстанның құрметті журналисі (2009). Халықаралық Жазушылар одағының мүшесі (2015). Торғай қаласының құрметті азаматы (2004). Жанкелдин ауданының құрметті азаматы (2013). Қазақстан Журналистика Академиясының толық мүшесі, академигі (2017). Халықаралық «Алаш» әдеби сыйлығының иегері (2019).

2011 жылға дейінгі мәліметтерді «2007, 2012 және 2017 жылдарға берілген Қостанай облысының атаулы күндері және оқигалар күнтізбегілерінен» және «Қарымы бөлек қаламгер» библиогр. көрсеткішінен қараңыз.

Шығармалары:

1. Безінген ләйлек [Мәтін] : хикаяттар, әңгімелер, пьеса, эсселер, сапарнама / Қ. Әлім. – Алматы : Ана тілі, 2017. – 480 б.

2. «Жерім» деген ер еді [Мәтін] : естеліктер жинағы / құраст.: З. Күнешқызы, Қ. Әлім. – Алматы, 2019. – 356 б.

3. Міржақыптың оралуы [Мәтін] = Возвращение Миржакипа : хикаят-сапарнама : док. пов. / Қ. Әлім ; [ауд. Ахетов А.]. – Алматы : Мектеп, 2017. – 200 б.

4. Өз өрмегім [Мәтін]. 1-кітап : Күнделік-хикаят, (1964–2005 жж.) / Қ. Әлім. – Алматы : Ана тілі, 2017. – 416 б.

5. Өз өрмегім [Мәтін]. 2-кітап : Күнделік-хикаят, (2006–2017 жж.) / Қ. Әлім. – Алматы : Ана тілі, 2017. – 416 б.

Мерзімді басылымдардағы жарияланымдары:

1. Абай әндерінің әлдиі [Мәтін] : [ақын А. Құнанбаевтың 175 жылдығына орай] / Қ. Әлім // EGEMEN QAZAQSTAN. – 2020. – 3 наурыз. – Б. 10.

2. Азаттық қызы [Мәтін] : новелла / Қ. Әлім // EGEMEN QAZAQSTAN. – 2020. – 8 қазан. – Б. 8.

3. Алаш қызы [Мәтін] : (Екі бөлімді трагедия) / Қ. Әлім // Қостанай таңы. – 2019. – 21 мамыр. – Б. 6 ; 22 мамыр. – Б. 6 ; 24 мамыр. – Б. 5 ; 28 мамыр. – Б. 6 ; 29 мамыр. – Б. 6.

4. Астананың айбыны мен айдыны [Мәтін] / Қайсар Әлім // Қазақ әдебиеті. – 2018. – 6–12 шілде. – Б. 16–17.

5. Әке, әкешім!... [Мәтін] : (Эссе) / Қ. Әлім // Ақиқат. – 2021. – № 1. – Б. 54–59.

6. «Әлемнің жарығын сыйладың сен маған...» [Мәтін] : [жазушы Ғ. Қайырбековтың 90 жылдығына арналған кеш] / Қ. Әлім // Егемен Қазақстан. – 2018. – 31 қазан. – Б. 11.

7. Байзаков, С. Қайраткер есімін ұлықтайық [Мәтін] : [ғалым Асқар Закарин туралы] / С. Байзаков, Ж. Бекболатов, Қ. Әлім // EGEMEN QAZAQSTAN. – 2019. – 11 сәуір. – Б. 8.

Ол туралы әдебиеттер:

1. Әлім Қайсар [Мәтін] // 2017 жылға берілген Арқалық қаласының атаулы күндер күнтізбегі : библиогр. көрсеткіш / Облыстық № 2 әмбебап ғылыми кітапханасы, Әдістеме-библиографиялық бөлімі ; [құраст. Г. К. Сейтқожина]. – Арқалық, 2017. – Б. 15–19.

2. Әлім Қайсар [Мәтін] // Торғай энциклопедиясы / бас ред. Г. Қ. Сәрсекей. – Алматы, 2018. – Б. 101–102.

3. Жасындай жарқыл [Мәтін] // Тәуелсіз Қазақстан жолындағы мәдени-ағартушылық және саяси тұрғыдан «Алаш» партиясы көшбасшыларының халыққа қызметі = Деятельность лидеров партии «Алаш» – служение народу в политическом и культурно-просветительском аспекте на пути к независимости Казахстана / [Туйғанов М. С. [және т. б.] ; ред. Ж. Баймағамбетова]. – Алматы, 2017. – Б. 132–136.

4. Қайсар Әлім [Мәтін] : биобиблиогр. көрсеткіш / құраст. Ж. Жағыпарұлы ; ред. А. Ж. Сақанова. – Алматы, 2017. – 216 б.

Мақалалар, сұхбаттар:

1. Анаш, Думан. Басылымның бұрынғы қызметкерлеріне құрмет [Мәтін] : [шара] / Думан Анаш // Егемен Қазақстан. – 2017. – 11 мамыр. – Б. 15.
2. Әбіш, М. Мақтан және біз немесе мақталуға дейін... [Мәтін] : [пікірлер] / М. Әбіш // Қазақ әдебиеті. – 2017. – 3–9 наурыз. – Б. 6–7.
3. Безінген ләйлек [Мәтін] : [қаламгер Қ. Әлімнің жаңа кітабы шықты] / [газ. ред.] // Қазақ әдебиеті. – 2018. – 16–22 ақпан. – Б. 22.
4. Жағыпар, Ж. Қалам қайраты [Мәтін] : [жазушы Қ. Әлімнің шығармалары] / Ж. Жағыпар // Қостанай таңы. – 2017. – 24 қазан. – Б. 8.
5. Жағыпарұлы, Ж. Жүрекжарды бұлқыныс [Мәтін] : [қаламгер Қ. Әлім туралы] / Ж. Жағыпарұлы // Қазақ әдебиеті. – 2017. – 17–23 ақпан. – Б. 19.
6. Жағыпарұлы, Ж. Қаламгер қарымы [Мәтін] : [Қ. Әлімнің кітаптары жарық көрді] / Ж. Жағыпарұлы // Егемен Қазақстан. – 2017. – 19 қазан. – Б. 8.
7. Жазушы шығармашылығының 55 жылдығына арналған шара [Мәтін] : [деректі фильмінің тұсаукесері өтті] / жауапты ред. Гүлмаржан Қосжанова // Қазақ. – 2018. – 14 қыркүйек. – Б. 2.
8. Жәрімбет, Нәзира. Қостанай қанаттандырған қаламгер [Мәтін] : [Қ. Әлімнің шығармашылығына 55 жыл толды] / Нәзира Жәрімбет // Егемен Қазақстан. – 2018. – 15 қараша. – Б. 11.
9. Жүнісұлы, Ж. Қаламсабынды тастама! [Мәтін] : Анасының осы өсиеті жүрегіне ұялаған белгілі журналист-жазушы Қайсар Әліммен сырласу / Ж. Жүнісұлы // Арқалық хабары. – 2016. – 17 ақпан. – Б. 4.

ЖҰМАҒАЛИ ӨМІРБЕКОВ (1942-2020)

Торғай өлкесінің ардақты да, аяулы перзенті Қазақстан Республикасының мәдениет қайраткері, «Мәдени мұра» жөніндегі Қазақстан Республикасының Сәулетшілер академиясының академигі, Арқалық қаласының құрметті азаматы, белгілі сазгер, ақиық өнерпаз Жұмағали Сүлейменұлы Өмірбек 1942 жылы 1 ақпанда Қостанай облысы, Амангелді ауданы, «Жанатұрмыс» колхозының «Ғалым түбегі» деген жерде дүниеге келген. Әкесі Сүлеймен мен анасы Зейнелғарап 1951–1954 жылдары «Ақсуат» пен «Андреев» деп аталатын көршілес екі колхозда төраға болып қызмет жасаған. Батпаққара өңіріне кеңінен танымал кісілер. Жұмағали Сүлейменұлы 1959 жылы «Мереке» орта мектебін жақсы бітіріп, Қарағанды мемлекеттік педагогикалық институтының физика-математика факультетіне түсіп, оны 1965 жылы физика мамандығы бойынша бітіріп шықты. Жастайынан өнерге әуес болды. Домбыра, баян аспаптарының құлағында ойнайды. Оқуды жақсы оқыды. Алғашқы еңбек жолын Амантоғай орта мектебінде ұстаздықтан бастаған ол жас ұрпаққа тәлім-тәрбие берумен қатар спорт пен өнерге жұмылдырды. Ұйымдастырушылық қабілетімен көзге түскен Жұмағали Өмірбеков 1968–1973 жылдары Амангелді аудандық комсомол комитетінің бірінші хатшысы, 1976–2006 жылдар аралығында Аманкелді аудандық кеңесі атқару комитеті төрағасының орынбасары, 1976–1981 жылы Торғай облыстық кітап саудасы мекемесінің директоры, Мәдени-ағарту және халық шығармашылығының облыстық ғылыми-әдістемелік орталығының директоры, Серке Қожамқұлов атындағы Торғай облыстық сазды драма театрының директоры, Арқалық қалалық мәдениет бөлімінің меңгерушісі, Торғай мемлекеттік филармониясының директоры, Торғай облыстық мәдениет басқармасының төрағасы, Торғай облыстық әкімшілігінің бөлім меңгерушісі, Торғай облыстық кинобейне басқармасының төрағасы, Арқалық қаласындағы облыстық дала өлкесі тарихы мұражайының директоры болып жемісті қызмет атқарды. Торғай облысының өнері мен мәдениетін дамытуға зор үлес қосты. Жастардың

басшысы ретінде ол өзінің іскерлігімен, ұйымдастырушылық қабілетімен көзге түсіп, мәдениет және спорттың жандануына игі ықпал етті. Жастайынан ән айтып, домбыра тартатын Жұмағали Сүлейменұлы өнерпаз қауымының тамаша ұйтқысы ғана емес, өзі де күй, ән шығаратын талант бағы басына қонған адам. Оның бірнеше әсем әндері мен күйлері бар. Облыстық, қалалық, аймақтық байқауларға қатысып бірнеше рет жүлделі орындар иеленді. 20-дан аса ән, 2–3 күйді өмірге әкелген Жұмағали Сүлейменұлы сазды әуендердің авторы. Композиторлығына келетін болсақ «Неткен сүйікті ең» деген жүректің қылын шертетін туындыдан басқа «Қадірлендер достарды», «Қызыма», «Немереме», «Ауылым Амантоғай», «Жүрек құны», «Жеңіс күні», «Торғайды аңсау», «Толқындар», «Жеңге мен қайны», «Арқалығым, армысың!», «Ана тілегі» әндері мен «Өзбекәлі толғауы», «Мамыражай», «Қос толғау», «Жайма шуақ» сияқты тыңдаған жанның қиялын қияндарға шарықтататын күйлері де талғампаз қауымның ерекше ықыласыпен тыңдайтын дүниелері екендігі көпшілікке мәлім және қазақ радиосынан жиі тыңдауға болады. Көзі тірісінде ол күллі қазақ үлгі тұтатын композиторлар Шәмші Қалдаяқов, Ескендір Хасанғалиев, ақын – жазушылар Мұхтар Шаханов, Қадір Мырзалиев, Сейіт Кежахметов, Серік Тұрғынбеков, Сәбит Досанов өзге де атақты қаламгерлермен араласып, тығыз шығармашылық байланыста болды. Басқа да өзіне жүктелген жауапты қызметтерді абыроймен атқарып, жергілікті тұрғындардың ыстық ықыласына бөленді. Ғұмырының соңғы жылдарына дейін қоғамдық жұмыстарға белсене араласып, нағыз ұлты мен халқы үшін туылған жан екендігін дәлелдеді. Оның осы қызметтері лайықты бағаланды. Қазақстан Республикасының мәдениет қайраткері, Арқалық қаласының құрметті азаматы атақтарына қол жеткізіп, мәртебесі асқақтады. Кеңестік дәуірде де бірнеше орден-медальдармен марапатталды. Жұмағали Сүлейменұлы қызметте, өнерде ғана емес, отбасында да ақылшы, сүйікті жар, ардақты әке, мәртебесі биік ата болды. Жұмағали Сүлейменұлы шын мәнінде тәуелсіз қазақ елі үшін аянбай тер төккен азамат. Ол 2020 жылдың маусым айының 26 жұлдызында жүрек сырқатынан дүниеден озды. Туған жерінің патриоты атанған тұлғаны жоғалту оңай болмады. Қаза болғанда жұрт көп жиналып, қатты қайғырды. Арқалық шаһарындағы Жұмағали Сүлейменұлы тұрған үйдің қабырғасына мемориалдық тақта орнатылды.

Шығармалары:

1. Өмірбеков, Ж. С. Неткен сүйікті ең! [Мәтін] : ән-күйлер жинағы / Ж.С. Өмірбеков ; алғы сөз жазғ. Е. Үсенов ; құраст. Б. Әбенев, Қ. Деріпсалдин, Р. Қасенова ; ред. Е. Деріпсалдин. – Костанай : Шапақ, 2021. – 120 б.
2. Өмірбеков, Ж. Шығармалары [Мәтін] : өлеңдер мен дастан-поэмалар / Ж. Өмірбеков. – Астана : Фолиант, 2014. – 384 б.
3. Өмірбеков, Ж. Шуақты күндер [Мәтін] : жыр кітабы / Ж. Өмірбеков. – Алматы : Жазушы, 1986. – 152 б.
4. Өмірбеков, Ж. Атыңнан айналайын [Мәтін] : өлеңдер мен поэмалар / Ж. Өмірбеков. – Алматы : Жазушы, 1984. – 128 б.
5. Өмірбеков, Ж. Перзенттерім [Мәтін] : таңдамалы / Ж. Өмірбеков. – Алматы : Жазушы, 1980. – 408 б.
6. Өмірбеков, Ж. Тастүйін [Мәтін] : повесть / Ж. Өмірбеков. – Алматы : Жалын, 1980. – 176 б.
7. Сатыбалдин, Қ. Таңдамалы шығармалар [Мәтін] : төрт томдық. 1–том. Өлеңдер мен поэмалар / Қ. Сатыбалдин ; құраст. : Ж. Өмірбеков, К. Ұзақбаева, К. Ахметова. – Алматы : Жазушы, 1972. – 296 б.
8. Өмірбеков, Ж. Кешкі ән [Мәтін] : өлеңдер мен поэмалар / Ж. Өмірбеков. – Алматы : Жазушы, 1971. – 120 б.
9. Өмірбеков, Ж. Көңілімнің құстары [Мәтін] : дастандар мен өлеңдер / Ж. Өмірбеков. – Алматы : Жазушы, 1969. – 224 б.
10. Өмірбеков Жұмағали. Той салтанаты салауаттылық . [Мәтін] : Халық творчествосы мен мәдени-ағарту жұмыстарының облыстық методикалық орталығы / Жұмағали Өмірбеков. – Арқалық, 1986. – 14 б.

Мерзімді басылымдардағы жарияланымдары:

11. Өмірбеков, Ж. Жеңіс құны [Мәтін] : [ән] / Ж. Өмірбеков // Арқалық хабары. – 2015. – 3 сәуір. – Б. 4.
12. Өмірбеков, Ж. Үмітім [Мәтін] : әндер / сөзі ж. Ахметованыкі ; әні Ж. Өмірбековтікі // Арқалық хабары. – 2005. – 3 сәуір. – Б. 4.

13. Өмірбеков, Ж. Қастерлі де қасиетті орда [Мәтін] : [Арқалық қаласының 50 жылдығы қарсаңында] / Ж. Өмірбеков // Торғай. – 2005. – 24 маусым. – Б. 5.
14. Өмірбеков, Ж. Ғасырдан ғасырға жалғасып [Мәтін] : [облыстық Торғай әуендері фестивалі туралы] / Ж. Өмірбеков // Торғай. – 2004. – 25 маусым. – 4 б.
14. Өмірбеков, Ж. Ырыс береке қақпасы [Мәтін] : [«МЭН» ЖШС туралы] / Ж. Өмірбеков // Торғай. – 2001. – 12 ақпан. – Б. 4.
15. Өмірбеков, Жұмағали. Ұлтының адал ұлы еді [Мәтін] : [мәдениеттанушы Ө. Жәнібеков туралы естелік] / Жұмағали Өмірбеков // Ұлт тағылымы. – 2000. – № 1. – Б. 4–8.

Ол туралы:

16. Өмірбеков, Жұмағали [Мәтін] // Ұлы дала: Торғай тарландары ғұмырбаяндық энциклопедия. 2-том / Жақып ; ред.: Ө. Анаров ; алғы сөз жазғ.: С. Ысқақов. – Астана : Парыз, 2016. – Б. 148–150
17. Өмірбеков, Жұмағали [Мәтін] // Торғай елі : энцикл. / құраст. Т. Рсаев ; ред. А. Ахметов. – Алматы, 2013. – Б. 338 .
18. Ж. Өмірбековті еске алу кеші өтті [Мәтін] : [сазгер Жұмағали Өмірбеков туралы] // ARQALYQ habary. – 2021. – 2 шілде. – Б. 3.
19. Азамат есімі ұлықталды [Мәтін] : [сазгер Жұмағали Өмірбеков туралы] // ARQALYQ habary. – 2021. – 5 ақпан. – Б. 3.
20. Досжанов, Хамит. Жаны жайсаң жан еді [Мәтін] : [сазгер Жұмағали Өмірбеков] / Хамит Досжанов // ARQALYQ habary. – 2021. – 5 ақпан. – Б. 6.

Туғанына
95 жыл

ӘМІРХАНОВ Ғазиз (1927-2005)

Ұстаз Ғазез Әмірханов 1927 жылы Қостанай облысы, Жангелдин ауданының, Қызбел кеңшарында дүниеге келген. 1934 жылы Албарбөгет орта мектебін бітіріп, 1942 жылы Торғайдағы Ы. Алтынсарин атындағы мектеп жанынан ашылған бастауыш сынып мұғалімдерін даярлайтын үш айлық курсты тәмамдап, ауылда мұғалім болып қызмет атқарады.

1950 жылы Қостанайдағы Меңдіқара училищесін бітірсе, мұғалім бола жүріп 1955 жылы Алматыдағы Абай атындағы Мемлекеттік педагогикалық университетін үздік бітіреді. Содан ауыл мектептерінде мұғалім, мектеп директоры, аудандық оқу бөлімінің меңгерушісі қызметтерін атқарады. Білімді де зерек жас ұрпақты ата-бабалар дәстүріне сай тәрбиелеуде зор үлес қосты. Бүкіл ғұмырын жас ұрпаққа дәріс беруге арнаған Ғазез Әмірханұлы Республика мұғалімдерінің 4 - 6-шы съездерінің делегаты, «Қазақстанға еңбегі сіңген мұғалім», «Еңбектегі ерлігі үшін», «Белсенді қызметі үшін» орден, медальдарымен марапатталды.

1987-1990 жылдары Жангелдин ауданы музейінің директоры болып тағайындалып, А. Байтұрсынов, М. Дулатов, Ә. Жангелдин атындағы музейлерді мектептер жанынан ұйымдастырылған Шақшақ Жәнібек батыр, Ыбырай Алтынсарин мұражайларын ашуға кәп еңбек сіңірді. Құрметті насихаттап, Торғай кентінде медресе-мешіт ашуға басшылық жасап, оның алғашқы бас имамы болды.

1993 жылы Мекке шаһарына қажылық сапар шегіп, қажы атанып қайтты.

Ол туралы әдебиеттер:

1. Бектемісов, Н. Ұлағатты ұстаз [Мәтін] : [ұстаз Ғазез Әмірханұлы туралы] / Н. Бектемісов // Торғай таңы. – 1987. – 24 сәуір.
2. Кенжеахметов, С. Ұлағатты педагог [Мәтін] : [ұстаз Ғазез Әмірханұлы туралы] / С. Кенжеахметов // Торғай таңы. – 1977. – 4 наурыз.
3. Мұқатов, Н. Ғибратты ғұмыр [Мәтін] : [мерейтой иесі ұстаз Ғазез Әмірханұлы жайлы] / Н. Мұқатов // Қостанай таңы. – 1997. – 19 қыркүйек.

4. Мұсабаев, Х. Қайраткер қажы [Мәтін] : [қажы Ғазез Әмірханұлы туралы] / Х. Мұсабаев // Қостанай таңы. – 2004. – 3 желтоқсан.
5. Саламат, Қ. Торғайдың тәлқұжаты іспеттес азамат еді [Мәтін] : [ұстаз Ғазез Әмірханұлы туралы] / Қ. Саламат // Қостанай таңы. – 2006. – 27 маусым.
6. Тұрғынбеков, С. Бәйтерек [Мәтін] : [ұстаз Ғазез Әмірханұлының әулеті туралы] / С. Тұрғынбеков // Егемен Қазақстан. – 1997. – 30 желтоқсан.

1 наурыз

Туғанына
130 жыл

ОМАРҰЛЫ
Елдес
(1892–1937)

Қоғам қайраткері, педагог, публицист бұрынғы Торғай облысы Қостанай уезі Дамбар болысында (қазіргі Бейімбет Майлин ауданына қарасты Қожай а.) туған.

Қостанай қаласындағы 2 сыныптық орыс-қазақ училищесін (1907), Орынбордағы орыс-қазақ мұғалімдер мектебін (1911) бітірген.

Қостанай орыс-қазақ училищесін бітірген соң Дубай ауылында мұғалім болып жұмыс істеді. 1917 жылдың ақпан айына дейін жергілікті соттың кеңсесінде қызмет етті. Сол жылы Минск қаласындағы Земство одағының хатшысы болды және оқулық дайындау комиссиясының мүшесі етіп тағайындалды.

Азамат соғысы жылдары Қостанай уезі бойынша Алашорданың комиссары және Қостанайдағы бөлімшесінің төрағасы қызметін атқарды.

Орынбор қаласында өткен II жалпықазақ-қырғыз құрылтайында Қазақстанда ұлттық автономия – Алашорда үкіметін құру туралы шешім қабылданған. Бұл бастаманың басында Алаш партиясының мүшелері Ә. Бөкейхан, А. Байтұрсынұлы бастаған азаматтар тұрды. Осы бағдарламаның авторларының бірі замандастары жан-жақты білімі, таланты үшін қазақтың Ломоносовы деп атаған белгілі Омаров та болды.

1920–1922 жж. Орынборда халық ағарту комиссариатында нұсқаушы, кеңестік партия мектебінде оқытушы болды. Осы кезеңде ол көптеген ғылыми мақалалар жазды. 1922–1926 жж. Қазақ халық ағарту комиссариатының академия орталығында қызметкер, Қырғыз (қазақ) халыққа білім беру институтында (КИНО) оқытушы болып, саяси-әлеуметтік, оқу-ағарту және тіл білімі мәселелеріне арнап көптеген мақалалар жазды. Қазақ тілінде физика, геометрия оқулықтарын жазып, математика терминдерін қалыптастыруға зор үлес қосты.

1926–1929 жж. саяси қуғынға ұшыраған Омаров Ташкентте педагогикалық институтта, Орта Азия мемлекеттік университетінің шығыс факультінде оқытушы болып істеді. Бұл кезеңде ол қазақ мектептеріне арналған геометрия оқулығының 2-кітабын жазып, Цингирдің физика оқулығын қазақшаға аударды. 1929 ж. соңында тұтқындалып, 1930 ж. сәуірде ату жазасына кесілді, кейін 10 жылға Архангельскіге жер аударылды. 1933 ж. ақталып шықты.

1934–1935 жж. Қазақ мемлекеттік медицина институтында қазақ тілінен сабақ берді, институт студенттеріне арнап қазақ тілі оқулығын жазды. «Упражнения по синтаксису» («Синтаксис жаттығулары»), «О сочетании звуков казахского шрифта» («Қазақ тіліндегі дыбыс үндестігі»), «Новые правила о казахском шрифте» («Қазақ қаріптерінің жаңа ережелері»), «Ученая деятельность Ахмета Байтурсынова» («Ахмет Байтұрсыновтың ғылыми еңбектері») т. б. ғылыми еңбектері бар. 1935–1937 жж. С. М. Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университетінде қазақ тілі кафедрасының доценті болып қызмет істеді. Қазақ мектептеріне арналған орыс тілі грамматикасын және геометрия есептері оқулығын жазды. Саяси қуғын-сүргін құрбаны болды.

Е. Омарұлы тек 1989 ж. ғана ақталды.

Елдес Омарұлының есімімен Бейімбет Майлин ауданы Белинский елді мекеніндегі орта мектеп және Лисаков қаласының бір көшесі аталған.

2017 ж. «Алашорданың» құрылғанына 100 жыл және Елдес Омарұлының туғанына 125 жыл толуына орай оның шығармалар жинағы жарыққа шықты. Кітапты құрастырушылар техника ғылымдарының докторы Марат Қапашұлы Шуақаев (Елдес Омаровтың шөбересі) және А. Байтұрсынов атындағы ҚӨУ профессоры Ақылбек Шаяхмет болып табылады, ал демеушісі облыс әкімі А. Б. Мұхамбетов болды.

Шығармалары:

1. Үш томдық шығармалар жинағы [Мәтін] : зерттеулер, мақалалар. Т. 1 / Е. Омарұлы. – Астана : Алаш Орда, 2018. – 400 б.
2. Үш томдық шығармалар жинағы [Мәтін] : зерттеулер, мақалалар. Т. 2 / Е. Омарұлы. – Астана : Алаш Орда, 2018. – 408 б.
3. Үш томдық шығармалар жинағы [Мәтін] : зерттеулер, мақалалар. Т. 3 / Е. Омарұлы. – Астана : Алаш Орда, 2018. – 420 б.
4. Шығармалар [Мәтін] = Сочинения / Е. Омарұлы ; құраст.: М. Шуақаев, А. Шаяхмет. – Қостанай : КГУ им. А. Байтұрсынова, 2016. – 183 б.
5. Шығармалар [Мәтін] = Сочинения / Е. Омарұлы ; құраст.: М. Шуақаев, А. Шаяхмет. – Астана : Фолиант, 2017. – 488 б.
6. Шығармалар [Мәтін] = Сочинения / Е. Омарұлы ; құраст.: М. Шуақаев, А. Шаяхмет. – Қостанай : КГУ им. А. Байтұрсынова, 2017. – 488 б.
7. Шығармалары [Мәтін] : дыбыс, таңба, әліппе, емле, терминология, морфология, синтаксис мәселелері. Т. 1 : Тілтанымдық мұралары / Е. Омарұлы. – Астана : Лұғат, 2018. – 300 б.
8. Шығармалары [Мәтін]. Т. 2 : Аудармалар / Е. Омарұлы. – Астана : Лұғат, 2018. – 500 б.

Мерзімді басылымдардағы жарияланымдары:

1. Дағдылы жол мен айлалы жол [Мәтін] / Елдес Омарұлы // Жас өркен Қостанай. – 2018. – № 4. – Б. 22–24.
2. Қазақ тарихынан [Мәтін] / Елдес Омаров // Қазақ тарихы. – 2008. – № 1. – Б. 5–11.

Ол туралы әдебиеттер:

1. Байғалиев, Б. Омаров Елдес [Мәтін] / Б. Байғалиев // Алаш Орда : энциклопедия / құраст.: Ғ. Әнес, С. Смағұлова. – Алматы, 2009. – Б. 262–263.
2. Байғалиев, Б. Омаров Елдес [Мәтін] / Б. Байғалиев // Ахмет Байтұрсынұлы : энциклопедия / бас ред. Ж. Тойбаева ; құраст.: Ғ. Жандыбаев [және т. б.]. – Алматы, 2017. – Б. 411.
3. Байғалиев, Б. Омаров Елдес [Мәтін] / Б. Байғалиев // Қазақстан : ұлттық энцикл. : 10 т. Т. 7 : Н – С / бас ред. Б. Ғ. Аяған. – Алматы, 2005. – Б. 125.
4. Байғалиев, Б. Омаров Елдес [Мәтін] / Б. Байғалиев // Торғай елі : энциклопедия / құраст. Т. Рсаев ; ред. А. Ахметов. – Алматы, 2013. – Б. 330–331.

5. 1988 жылғы 4 қарашадағы Қазақ КСР Жоғары сотының шешімі [Мәтін] : [Алаш қайраткерлерін ақтау жөніндегі құжат] // Ахмет Байтұрсынұлы : энциклопедия / бас ред. Ж. Тойбаева ; құраст.: Ғ. Жандыбаев [және т. б.]. – Алматы, 2017. – Б. 153.

6. Елдес Омаров (1892–1937) [Мәтін] : [математик, саяси қайраткер] // Орманов, Қ. Ел мен жер және тұлғалар тарихы : [өлкетану оқулығы] / Қ. Орманов. – Алматы, 2014. – Б. 282–283.

7. Елдес Омарұлы және қазақ терминологиясын дамыту қағидаттары [Мәтін] // Құрманбайұлы, Ш. Алаш және терминтану : монография / Ш. Құрманбайұлы. – Алматы, 2008. – Б. 53–64.

Мақалалар:

1. Ағыбаев, Марат. Еліңмен бір жүрегің [Мәтін] : [өлең] : ғалым, қоғам қайраткері Елдес Омарұлы Тиесов 29 ақпанда туған 1892 ж. / Марат Ағыбаев // Шамшырақ = Маяк. – 2012. – 12 сәуір. – Б. 4.

2. Ағыбаев, Марат. Жарық жұлдыз [Мәтін] : [өлең] : (ғалым, қоғам қайраткері, «қайыңдықөздік» Елдес Омарұлына) / Марат Ағыбаев // Шамшырақ = Маяк. – 2009. – 21 мамыр. – Б. 4.

3. Әдепқызы, Светлана. Елдес Омаровтың жарияланбаған мақаласы [Мәтін] / Светлана Әдепқызы // Қазақ тарихы. – 2008. – № 1. – Б. 3–4.

4. Әнес, Ғарифолла. Әрі лирик, әрі физик Елдес Омаров [Мәтін] / Ғарифолла Әнес // Ана тілі. – 2017. – 27 шілде–2 тамыз. – Б. 2 ; Аманкелді арайы. – 2017. – 28 шілде. – Б. 4.

5. Бектас, Гүлзина. Мәскеу съезге неге рұқсат бермеді? [Мәтін] : [1976 жылғы Бүкілодақтық I Түркология съезі] / Гүлзина Бектас // AIQYN. – 2019. – 15 ақпан. – Б. 7.

6. Дүйсебаева, Д. Т. Алаш қозғалысына – 100 жыл [Мәтін] : [Қостанай облысының кітапханаларының мәдени іс-шаралары] / Д. Т. Дүйсебаева // Мәдениет. – 2017. – арнайы шығарылым. – Б. 35–38.

7. Ділда, Хайрат. Ер есімді Елдес аға [Мәтін] : [қоғам қайраткері Елдес Омаров туралы] / Хайрат Ділда // Шамшырақ = Маяк. – 2010. – 22 шілде. – Б. 8.

8. Елдес Омарұлының кітабы жарық көрді [Мәтін] : [қоғам қайраткері, жазушы-публицист] / [газ. ред.] // Қостанай таңы. – 2017. – 26 қыркүйек. – Б. 7.

9. Жакенова, Қарапа. Елдес есімі ұмыт қалмасын [Мәтін] : [Алаш қайраткері Е. Омарұлы туралы] / Қарапа Жакенова // Қостанай таңы. – 2017. – 14 маусым. – Б. 5.

10. Жәрімбет, Нәзира. Қайраткердің жинағы жарық көрді [Мәтін] : [Елдес Омарұлының шығармалар жинағы туралы] / Нәзира Жәрімбет // Егемен Қазақстан. – 2017. – 8 қараша. – Б. 11.

11. Жәрімбетова, Назира. Елдес ғалымды еске алды [Мәтін] : [Е. Омаровты] / Назира Жәрімбетова // Егемен Қазақстан. – 2017. – 29 наурыз. – Б. 11.

Туғанына
110 жыл

Байқадамов Бақытжан (1917-1994)

Торғай өңірінен шыққан тұңғыш кәсіпқой композитор, қазақ музыкасын оның ішінде хор өнерін жоғары сатыға көтеруге үлкен үлес қосқан Бақытжан Байқадамов 1917 жылы 24 наурызда Торғай жерінде дүниеге келген. Әкесі Қаралдин Байқадам өз заманындағы сауатты, көзі ашық зиялылардың бірі болған.

1937 жылы ҚазҰУ-ін бітірген. 1954 жылы Алматы консерваториясының (қазіргі Қазақ ұлттық консерваториясы) композиторлық

факультетін (Е.Г. Брусиловскийдің класы бойынша) бітірген. 1941 жылы Қазақ радиосының хор жетекшісі, 1948-1952 жылдары Қазақ хорының, 1952-1960 жылдары Қазақ филармониясының көркемдік жағын басқарды. Осы жылдары «Почташы», «Су тасушы қыз», «Домбыра», «Кел достар», «Айгәлек», «Бәбегім», т.б. ойнақы әндер мен «Майра», «Тойбастар», «Он алты қыз» т.б. хорға арналған шығармалары дүниеге келді.

1969 жылдан әмірінің соңына дейін Қазақ қыздар педагогикалық институтында ұстаздық етті. Б. Байқадамов Қазақстанда көп дауысты хор музыка жанрын қалыптастыруға ерекше еңбек етті. «Жайлауға», «Біз бейбітшілік үшін» т.б. хорға арналған сюиталар, вокалдық композициялар, хорға арналған «Қыз арманы», «Айтыс», «Еңбек жемісі» атты көлемді поэмалар жазды. Қазақ хор капелласына, Арқалық қаласында саз мектебіне Бақытжан Байқадамовтың есімі берілді.

1998 жылы Б. Байқадамов тұрған үйге (Алматы қаласы, Төлебаев кәшесі № 177-үй) мемориалдық ескерткіш тақта орнатылды.

Ол туралы әдебиеттер:

1. Ауыпбаев, Ж. Әулет [Мәтін] : Очерктер. – Алматы : Жалын, Дария. – Б. 22-27.
2. Қаралдина, Д. Алма ағаштар гүлдегенде. – Алматы: Өнер. – 1991. – 160 б.
3. Қайырбеков, Ғ. Ән қанатын көтерген [Мәтін] : [композитор Б. Байқадамовтың туғанына 70 жыл] / Ғ. Қайырбеков // Қазақ әдебиеті. – 1987. – 10 сәуір.
4. Қожахметұлы, Е. Батыр ауылынан қанаттанған талант [Мәтін] : [композитор Бақытжан Байқадамовтың туғанына 75 жыл] / Е.

- Қожахметұлы // Торғай таңы. – 1992. – 7 мамыр. – Б. 3.
5. Байқадамова, К. Әні хордың кәркі еді [Мәтін] : [композитор Бақытжан Байқадамовты еске алу] / К. Байқадамова // Қазақ әдебиеті. – 1993. – 2 сәуір. – Б. 14.
 6. Мәмбет, С. Қазақстанды әнмен тербеткен [Мәтін] : [композитор Бақытжан Байқадамовтың туғанына 80 жыл] / С. Мәмбет // Егемен Қазақстан. – 1997. – 26 желтоқсан.
 7. Хамзин, Б. Дархан дарын [Мәтін] : [композитор Бақытжан Байқадамовтың туғанына 70 жыл] / Б. Хамзин // Жаңа әмір. – 1987. – 24 наурыз.
 8. Хасенова, Р. Сан қырлы талант иесі [Мәтін] : [композитор Бақытжан Байқадамовтың туғанына 85 жыл] / Р. Хасенова // Торғай. – 2002. – 26 сәуір.

12 сәуір

Құрылғанына
50 жыл

Ы. Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты (1972)

Педагогикалық институттың құрылу тарихы Арқалық қаласының тарихымен тығыз байланысты.

1956 жылдан 1970 жылға дейін шағын аудан болып келген Арқалық қаласы облыс

көлеміндегі қала деңгейіне көтерілді.

1970 жылдың 23 қарашысында Торғай облысы құрылып, оның орталығы Арқалық қаласы болды.

Облыс көлеміндегі жалпы орта білім беретін мектептерді мұғалім кадрлармен қамтамасыз ету мақсатында Қазақ КСР Министрлер Кеңесінің 1972 жылғы 12 сәуіріндегі № 220 қаулысы бойынша Арқалық қаласында педагогикалық институты құрылды.

1972 жылдың 7 маусымында Қазақ КСР Білім беру министрі К. Айманов 1972–1973 оқу жылына 19 адамнан тұратын институттың штаттық кестесін бекітті.

1977 ж. Арқалық педагогикалық институтына Ыбырай Алтынсариннің есімі берілді. 1973 жылдың желтоқсан айында институттың жарғысы бекітілді.

Ал 1972 ж. физика-математика факультеті, марксизм-ленинизм кафедрасы, орыс тілі мен әдебиет, педагогика және психология факультеттері құрылса, 1983 ж. көркем-графика факультеті, 1985 ж. биология-химия факультеті ашылды.

1974 ж. 9 сәуіріндегі Қазақ ССР Ағарту министрінің бұйрығымен орыс тілі және әдебиет кафедрасы 2 кафедраға бөлінді: тілдер кафедрасы және орыс және шетел әдебиеті кафедрасына.

1974 жылдың қазанында педагогика және психология кафедрасы 3 жеке кафедраларға бөлінді: педагогика және психология кафедрасы, азаматтық қорғаныс және дене тәрбиесі кафедралары.

1976 жылдың 20 қазанында институт ректоры О. М. Төлегенов пен педагогика және психология кафедрасының доценті Ә. Ламашевтің басшылығымен, педагогикалық ұжымның қолдауымен, институт базасында Ы. Алтынсариннің мемориалдық-педагогикалық мұражайын құру жұмысы басталды. Алтынсарин атындағы мұражайда ұлы ұстаз-ағартушының қызметі мен өмірін баяндайтын құнды құжаттар, Торғай жерінде ағарту ісінің тарихы және дамуын баяндайтын құжаттар жинақталған. Тарихи өлкеміздің өткені мен бүгінгісінен сыр шертіп, келешегіне жол сілтейтін туған жеріміздегі білім, ғылым мен мәдениеттің тұнық бастауы, алтын ұя шежіре әліппесіндей тарихи-педагогикалық мұражай 2007 ж. қалпына келтіріліп, жаңаша деңгейде бас ғимаратта ашылды.

Материалдық базаның, оқу-әдістемелік қоры, профессорлық-оқытушылық құрамның қалыптасуы мен нығаюына Абай атындағы қазақ педагогикалық институты, Ақмола және Қостанай педагогикалық институттары, сонымен қатар Алматы шет тілдер институты қамтамасыз етті. К. Д. Ушинский атындағы Ярославль педагогикалық институты алғашқылардың бірі болып қамқорлыққа алды, көптеген жылдар бойы қажетті көмек көрсетті.

Білім мен тәрбиенің ордасы – Ы. Алтынсарин атындағы мемлекеттік педагогикалық институтының тұңғыш ректоры Мырзағали Отарұлы Төлегеновтің есімін есте қалдыру мақсатында қала әкімшілігі мен институт басшылары тарапынан бірқатар игі шаралар іске асырылды. Атап айтқанда, Арқалық қаласында өзі тұрған үйінің көшесіне профессор М. О. Төлегеновтың аты берілсе, институттағы үлкен дәрісхана оның есімімен аталып, өзі жұмыс істеген кабинетінің алдына ескерткіш тақта қойылды. Ыстығы мен суығына төзіп, өзі негізін қалаған институтта орналасқан ғимараттың қабырғасына мүсіні салынған мемориалдық тақта орнатылды.

Сол секілді Ы. Алтынсарин мұражайында М. О. Төлегеновтың өнегелі өмірі мен еңбек жолынан сыр шертетін фотосуреттер мен құнды құжаттар кеңінен орын алған.

Әдебиеттер:

1. Арқалық педагогика институты [Мәтін] // Қазақ ССР : 4 томдық қысқаша энцикл. / бас ред. М. Қ. Қозыбаев. – Алматы, 1984. – Т. 3. – Б. 83.
2. Арқалық педагогикалық институты [Мәтін] // Торғай елі : энциклопедия / құраст. Т. Рсаев ; ред. А. Ахметов. – Алматы, 2013. – Б. 61–62.
3. Күзембаев, К. Арқалық педагогика институты [Мәтін] / К. Күзембаев // Қазақстан : ұлттық энцикл. : 10 т. Т. 1 : А – Ә / бас ред. Ә. Нысанбаев. – Алматы, 1998. – Б. 438.
4. Ы. Алтынсарин атындағы Арқалық мемлекеттік педагогикалық институты [Мәтін] // «Мир, в котором я живу». Т. 1 : «Арқалық – город сильных и стойких духом людей» : детская энцикл. / Е. С. Цвентух. – Арқалық, 2003. – Б. 213–215.

Мақалалар:

1. Абдуллина, Ардақ. Ағартушы ұстаздың әдеби еңбектерінің жинағы – «Қазақ хрестоматиясы» [Мәтін] : [ағартушы педагог Ы. Алтынсариннің 175 жылдығы] / Ардақ Абдуллина // Торғай. – 2016. – 14 қазан. – Б. 3.
2. Айқадамова Айтолқын. Қайта қауышу [Мәтін] : [Арқалық мем. пединститутының көркем-сурет факультетінің 35-жылдығына арналған көрме суреті ашылды] / Айтолқын Айқадамова ; суретті түсірген Бағдат Ахметбеков // Қостанай таңы. – 2014. – 14 мамыр. – Б. 2.
3. Алтынсарин аманатына адалдық [Мәтін] : [ғалым Сейітбек Қуанышбаевпен сұхбат] / сұхбаттасқан Елдос Тоқтарбай // Ана тілі. – 2014. – 11–17 қыркүйек. – Б. 9.

4. Ахметова, Пернекүл. Сыйлы ағамыз еді [Мәтін] : [Ы. Алтынсарин атындағы мем. пед. институтының тұңғыш ректоры Мырзағали Отарұлы] / Пернекүл Ахметова // Арқалық хабары. – 2010. – 10 желтоқсан. – Б. 5.

5. Байділдин, Шөптібай. Ұлы ағартушы мұражайында [Мәтін] : [Ы. Алтынсарин атындағы тарихи пед. мұражай] / Шөптібай Байділдин // Қостанай таңы. – 2009. – 29 шілде. – Б. 6.

15 мамыр

75 ЖЫЛ

АХМЕТОВ Сабыржан Ахметұлы (1947)

Механик-инженер, мемлекеттік қызметші, ҚР-ның білім беру ісінің құрметті қызметкері (2005) кеншілердің Қызылқозы (қазіргі Арқалық қаласы) поселкесінде дүниеге келді. Әке-шешесі Арқалықтың алғашқы кеншілері болды.

1960 ж. мектеп есігін ашты.

1966 ж. Б. Майлин атындағы орта мектепті бітіріп, отбасы жағдайына байланысты еңбек жолын жұмысшы болып бастады.

1966–1969 жылдар арасында Отан алдындағы азаматтық парызын абыроймен орындап, туған елге оралысымен Сарыторғай жылқы заводында инженер-электрик болып қызмет істеді. Бұл қызметті ол 1969–

1974 жылдар аралығында атқарды.

1982 ж. Ленин орденді Қазақ совхоз-техникалық училищесін бітірді, ауыл шаруашылығын электрлендіру мамандығы бойынша.

1995 ж. ауылшаруашылық механизациясы мамандығы бойынша Ақмола ауылшаруашылық институтын бітірді.

1974 ж. Сарыторғайға жоғарғы кернеулі электр жүйесі тартылған соң соның бастығы болып тағайындалды.

1984 ж. тамыз айында Аманкелді аудандық, электр жүйесі мекемесінің бастығы болып тағайындалды. Осы қызметке келісімен ол жаңашылдықпен, үлкен ізденіспен жұмыс істеп ауданда жаңа үлгідегі тұрғын үйлер мен өнеркәсіптік база, автогараж және басқа да күрделі құрылыстар салуды қамтамасыз етті.

Іскер басшы ретінде танылған оны сол кездегі аудан басшылығы 1989 ж. аудандағы ең ірі кәсіпорын – аудандық автотранспорт пайдалану кәсіпорынына бас директорлыққа ұсынды. Сөйтіп ол сол кездегі үрдіске сай сайлауға түсті. Сайлауда жеңіске жетіп, аталмыш кәсіпорынның директоры болып сайланады. Бұл қызметті 1993 жылдың күзіне дейін атқарды. Осы уақыт ішінде аудандық автотранспорт кәсіпорынын облыстағы таңдаулы кәсіпорындардың бірі дәрежесіне жеткізді. Бірнеше тұрғын үйлер мен жаңа үлгідегі монша салынды. Кәсіпорын жоспарын үнемі орындап, жарыс жеңімпазы атанды.

1993 ж. Торғай облыстық әкімдігі С. А. Ахметовты облыс орталығы – Арқалық қаласы әкімінің орынбасарлығына жоғарлатты.

1995 ж. Амантоғай ауданының әкімі етіп тағайындады.

1997 ж. Торғай облысы және Амантоғай ауданы таратылып, Амантоғай ауданы Аманкелді ауданына қосылғанда Қостанай облысының әкімдігі оны

Аманкелді ауданы әкімі етіп тағайындады. 1998 ж. Арқалық қаласының әкімі етіп тағайындалды.

2000 ж. Ұзынкөл ауданының әкімі етіп жіберілді. Бұл қызметте 2004 жылдың мамыр айына дейін болды. 2004 жылдың мамыр айында облыс басшылығы С. А. Ахметовты Аманкелді ауданына әкім етіп тағайындады.

С. А. Ахметов басқарған жылдары (2004–2012) Аманкелді ауданының экономикасы айтарлықтай ілгері басты. Мал басы өсіп, егістік көлемі 20 мың гектардан 85 мың гектарға жеткізілді.

2012 ж. – еңбек демалысына шықты.

2013–2020 жж. – «Қостанай жылу-энергетикалық компаниясы» МҚК директордың орынбасары болып еңбек етті.

Бірнеше рет Қазақстан коммунистік партиясы ауд. комитетінің пленум мүшесі, аудандық кеңестің депутаты болып сайланған.

«Құрмет» (2006), Парасат (2011) ордендерімен, «Астана» (1998), «Тыңға – 50 жыл» (2005), «Қазақстан Республикасының тәуелсіздігіне 10 жыл» (2001), «Қазақстан Конституциясына 10 жыл» (2005) мерекелік медальдарымен марапатталған.

Еңбек сіңірген ауылшаруашылық қызметкері. Қостанай облысының (2017) және Аманкелді ауданының (2014) құрметті азаматы.

Мерзімді басылымдардағы жарияланымдары:

1. Абыройы асқан асыл азамат [Мәтін] : Орал Мұхамеджанов туралы сөз / Сабыржан Ахметов // Қостанай таңы. – 2015. – 6 қаңтар. – Б. 7.

2. Алаңдауға ешқашан негіз жоқ [Мәтін] : [ауыл шаруашылық қызметкерлерінің семинар-жиналысы] / бетті дайындаған О. Отынбайұлы // Наш Костанай. – («Біздің Қостанай» қосымшасы). – 2012. – 7 тамыз. – Б. 8.

3. «Аманкелді ауданының 2009 жылғы әлеуметтік-экономикалық дамуының қорытындылары мен 2010 жылға арналған міндеттері» [Мәтін] : аудан әкімі С. Ахметовтың тұрғындармен есепті кездесуінде сөйлейтін сөзінің тезистері / С. Ахметов // Аманкелді арайы. – 2010. – 8–15 қаңтар. – Б. 1, 2.

4. «Аманкелді ауданының 2010 жылғы әлеуметтік-экономикалық даму қорытындылары және 2011 жылға арналған міндеттері» [Мәтін] : аудан әкімі С. А. Ахметовтың тұрғындармен есепті кездесулерінде сөйлейтін сөзінің ТЕЗИСТЕРІ / С. А. Ахметов // Аманкелді арайы. – 2011. – 10 қаңтар. – Б. 2.

5. Жаңарған жер, жасампаз [Мәтін] : [Аманкелді ауданының 80 жылдық тойы] / Сабыржан Ахметов // Аманкелді арайы. – 2008. – 18–26 қыркүйек. – Б. 2–3.

6. Жасампаздықтың жиырма жылы [Мәтін] : аудан әкімі С. А. Ахметовтың аманкелділіктерді Тәуелсіздік мерекесінің 20 жылдығымен құттықтауы / С. А. Ахметов // Аманкелді арайы. – 2011. – 7–16 желтоқсан. – Б. 1.

7. Мерекелік құттықтаулар [Мәтін] : [Амангелді ауданының 90 жылдығына арналған] / Әбдісағит Тәтіғұлов, Торсан Нұрмұхамбетов, Амангелді Садырбеков, Сабыржан Ахметов // Аманкелді арайы. – 2018. – 14–21 қыркүйек. – Б. 1.

8. «Өлкемізді өркендете береміз» [Мәтін] : [Амангелді ауданы туралы] / Сабыржан Ахметов // Ақиқат. – 2008. – № 7. – Б. 28–32.

9. Өркен жайған өңір [Мәтін] : Аманкелді ауданы / Сабыржан Ахметов // Қостанай таңы. – 2010. – 3 ақпан. – Б. 4.

Ол туралы әдебиеттер:

1. Арайлы Амангелді [Мәтін] : библиогр. көрсеткіш / Амангелді аудандық орталық кітапханасы ; [құраст. Б. С. Князова]. – Аманкелді ауданы, 2018. – 31 б.

2. Ахметов Сабыржан [Мәтін] // Торғай елі : энциклопедия / құраст. Т. Рсаев ; ред. А. Ахметов. – Алматы, 2013. – Б. 67.

3. Тарихқа толы – ұлы өлкем [Мәтін] : Амангелді ауданына 90 жыл : библиогр. көрсеткіш / Амангелді аудандық орталық кітапханасы ; [құраст. А. К. Аубакирова]. – Аманкелді, 2018. – 20 б.

Мақалалар, сұхбаттар:

1. Аманкелді ауданына 80 жыл [Мәтін] : [мақалалар] / [М. Ходенұлы [және т. б.]. – Қостанай, 2008. – Б. 5–7.

2. Аманкелді ауданын әр жылдарда басқарған бірінші басшылар [Мәтін] : [ауданды басқарған басшылар туралы] / [газ. ред.] // Аманкелді арайы. – 2016. – 16 қыркүйек. – Б. 5.

3. Аяпбергенов, Ә. Ақ босағам – Арқалық! [Мәтін] : [Арқалық қаласының тарихынан деректер] / Ә. Аяпбергенов // Қостанай таңы. – 2006. – 31 мамыр. – Б. 5.

4. Әбіш, Дамир. Аудан әкімінің есебі нені көрсетті? [Мәтін] : [Аманкелді ауд. әкімі С. Ахметов халықпен кездесіп, 2011 ж. атқарылған жұмыстар туралы есеп берді] / Дамир Әбіш // Қостанай таңы. – 2012. – 24 ақпан. – Б. 6.

5. Бектемісов, Асқарбек. Жайсаң [Мәтін] : [мем. қызметкер Сабыржан Ахметұлы туралы] / Асқарбек Бектемісов // Қостанай таңы. – 2017. – 12 мамыр. – Б. 5.

6. 2006 жылғы 20 қазан – аудан әкімдерінің сайлауы күні [Мәтін] : Аудан әкімдігіне үміткер С. А. Ахметов пен Ж. Қ. Тәукеновтың өмірбаяндары / [газ ред.] // Аманкелді арайы. – 2006. – 6 қазан. – Б. 1.

7. Жақсанов, Оразалы. Арқалық перзенті [Мәтін] : [Сабыржан Ахметов туралы] / Оразалы Жақсанов // Қостанай таңы. – 2016. – 5 тамыз. – Б. 6.

8. Жастармен кездесті [Мәтін] : [Халықаралық жастар мерекесі күні аудан әкімі С. Ахметов ауд. жастарымен кездесті] / [газ. ред.] // Аманкелді арайы. – 2007. – 24–31 тамыз. – Б. 1.

31 мамыр

Бекітілгеніне
25 жыл

Саяси қуғын-сүргін және ашаршылық құрбандарын еске алу күні (1997)

20 ғасырдағы саяси қуғын-сүргін – мыңдаған жазықсыз адамдардың қаны мен көз жасына суарылған тарихымыздың шерлі беттерінің бірі болып саналады.

Әкімшілік-жазалаушы жүйе еңбектеген сәбиді де, еңкейген кәріні де, болмысы нәзік әйелді де аяған жоқ.

1997 ж. ҚР Президентінің Жарлығы шығып, соған сәйкес 31 мамыр – Саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күні болып жарияланды.

XX ғасырда қазақ ұлты тартқан ең ауыр зардап осы зұлматты жылдармен байланысты. 1931–1933 жылдың ашаршылығы миллиондаған қазақтың басын жұтты, 1937–1938-дің репрессиясы қазақтың бетке ұстар қаймағын қынадай қырып салды. Қызыл империяның қаны тамған заманда елімізде 20-дан астам лагерь жұмыс істеп, оларда 800 мыңнан астам асыл азаматтарымыз азап шекті. Лагерьлерде қазақ мәдениеті мен ғылымына, ағарту саласына еңбегі сіңген интеллигенция өкілдері азап шекті. Бүгін мыңдаған қуғын-сүргін құрбандарын Ахмет Байтұрсынов, Әлихан Бөкейханов, Сәкен Сейфуллин, Бейімбет Майлин, Ілияс Жансүгіров, Мағжан Жұмабаев, Міржақып Дулатов, Тұрар Рысқұлов, Санжар Асфендияров, Темірбек Жүргенов, Жаһанша және Халел Досмұхамедовтарды еске алмауға болмайды.

Жаппай қуғын-сүргін бұрынғы Кеңес Одағының бірде-бір халқын айналып өткен жоқ. Қазақстанға әр жылдары 800 мың неміс, 102 мың поляк, 19 мың корей отбасылары, 507 мың Солтүстік Кавказ халқы жер аударылды. Бұл жылдары барлығы 1 млн 500 мың ұлт өкілдері жер аударылған. Тұрмыс тауқыметіне қарамастан қазақ халқы еріксіз жер аударылған бауырла-старымызды жылы қабылдап, соның нәтижесінде тоталитаризмнің қанды шеңгеліне бірлесе төтеп берді.

НКВД-ның ерекше бұйрығымен сол бір зұлмат жылдары қазақтың қамын ойлаған ұлт серкелеріне жөнсіз жала жабылып, аяусыз атылып, итжеккенге айдалса, отбасылары да қуғынға ұшырап, лагерьлерге қамалды. Ардақты арыстарымыздың әйелдері мен балалары «АЛЖИР» – «Ақмоладағы Отанын сатқандар әйелдерінің лагерінде» де азап шекті. АЛЖИР лагері 1938–1953 жылдар аралығында жұмыс істеді, 20 мыңға жуық әйел қамалып, олардың 7 мыңнан астамы азап түрмесінде көз жұмды. Солардың ішінде Сәкен Сейфуллиннің, Бейімбет Майлиннің, Жұмат Шаниннің, Санжар Асфендияровтың, Темірбек Жүргеновтің, Тұрар Рысқұловтың т. б. әйелдері де бар еді.

Біздің ендігі жердегі борышымыз – осы қанқұйлы жылдардың оқиғасын, оның жазықсыз құрбаны болған азаматтардың есімдерін ұмытпау, оларды мәңгі есте сақтау.

2011 жылға дейінгі мәліметтерді «2012 жылға берілген Қостанай облысының атаулы күндері және оқиғалар күнтізбегінен» қараңыз.

Әдебиеттер:

1. «Алжир» мұражайы қорындағы коллекциялар каталогы [Мәтін] = Каталог коллекций музея «Алжир» / Астана қаласының Мәдениет басқармасы Саяси қуғын-сүргін және тоталиризм құрбандарының «АЛЖИР» мемориалды-мұражай кешені ; [бас ред. Б. Жүнісбеков ; құраст.: Ш. Смайылова [және т. б.]. – Астана, 2012. – 366 б.

2. ALJIR [Мәтін] = Алжир : estelikter, vospominaniya = [естеліктер = воспоминания] / [бас ред. Б. Жүнісбеков ; құраст.: Л. Әбдірахманова [және т. б.]. – Astana : Алжир мемориалды-мұражай кешені, 2014. – 364 б.

3. Әлім, Қ. Міржақыптың оралуы [Мәтін] = Возвращение Миржакипа : хикаят-сапарнама : док. пов. / Қ. Әлім ; [ауд. А. Ахетов]. – Алматы : Мектеп, 2017. – 200 б. : сурет.

4. Бейісқұлов, Т. Бейімбетті атқан кім? [Мәтін] : деректі эссе-толғау / Т. Бейісқұлов. – Алматы : Тоғанай Т, 2000. – 160 б.

5. Естеліктегі Алаш [Мәтін] / құраст., алғы сөзін және түсініктерін жазған С. Б. Жұмағұл ; ҚР Білім және ғылым министрлігі, Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық ун-ті ; «Алаш» мәдениет және рухани даму ин-ты. – Нұр-Сұлтан : Алашорда, 2020. – 488 б.

6. Қазақстандағы ашаршылық: халық қасіреті және тарих тағылымы, 1932–2012 [Мәтін] = Голод в Казахстане : трагедия народа и уроки истории, 1932–2012 : халықаралық ғылыми конф. мат. жинағы, 31 мамыр–1 маусым 2012 жыл = сб. мат. межд. науч. конф., 31 мая–1 июня 2012 года / құраст.: Б. Ғ. Аяған [және т. б.]. – Астана, 2012. – 400 б.

Мақалалар, сұхбаттар, әңгімелер:

1. Абаған, Болат. «Қазақ халқына мың алғыс» [Мәтін] : 31 мамыр – Саяси қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күні / Болат Абаған // Айқын. – 2012. – 31 мамыр. – Б. 9.

2. Абуталипова, Г. Мәңгілікке тағзым [Мәтін] : [ашаршылық жылдары : мектеп сабағы] / Г. Абуталипова, М. Атантаева // Мектептегі сыныптан тыс жұмыстар. – 2012. – № 7. – Б. 46–48.

3. Айманов, Б. «Алаш ісі» немесе алаштықтардың репрессияға ұшырау тарихы [Мәтін] / Б. Айманов // Қазақстан тарихы: әдістемелік журнал. – 2017. – № 11. – Б. 22–30.

4. Айманов, Б. «Кіші Қазан» саясатына қарсы күрескен қайраткер [Мәтін] : (Жалау Мыңбаевқа 125 жыл) : [қуғын-сүргін құрбаны] / Б. Айманов // Қазақстан тарихы: әдістемелік журнал. – 2017. – № 4. – Б. 3–9.

5. Айманов, Бауыржан. Жалау Мыңбаев [Мәтін] : «Кіші Қазан» саясатына қарсы күрескен қайраткер : (Жалау Мыңбаевтың туғанына 125 жыл) : [қуғын-сүргін құрбаны] / Бауыржан Айманов // Қазақ тарихы. – 2017. – № 5. – Б. 53–55.

6. Ақдөңов, Бақытжан. Халықты қамықтырған қаралы жылдар [Мәтін] : [қуғын-сүргін] / Бақытжан Ақдөңов // Қазақ тарихы. – 2014. – № 5. – Б. 41–42.

7. Алаш арыстары қалай ақталды? [Мәтін] : [ғалым Жабайхан Әбділдинмен сұхбат] / әңгімелескен Жарасбай Сүлейменов // Егемен Қазақстан. – 2013. – 11 қаңтар. – Б. 7.

8. Алаш арыстары: соңғы сөз, соңғы сурет [Мәтін] : [саяси қуғын–сүргін құрбандарын еске алу] / дайындаған Заңғар Кәрімхан // Бала тәрбиесі. – 2019. – № 5. – Б. 12–14.

9. Алдажұманов, Қ. С. Қазақстандағы 30-жылдардағы ашаршылық пен саяси қуғын-сүргін тарихынан [Мәтін] / Қ. С. Алдажұманов // Отан тарихы = Отечественная история. – 2013. – № 4. – Б. 176–184.

10. Алдажұманов, Қайдар. Алаш тарихының ең азапты тұсы [Мәтін] : [ашаршылық жылдары] / Қайдар Алдажұманов // Айқын. – 2012. – 6 маусым. – Б. 3.

4 маусым

Бекітілгеніне
30 жыл

Қазақстан Республикасының Мемлекеттік рәміздері (1992)

Мемлекеттік рәміздер – бұл біздің мемлекетіміздің, егемендігіміздің берік негізінің бірі. Рәміздер көне замандардан бері бар.

1992 ж. тәуелсіз Қазақстанның жаңа мемлекеттік рәміздері алғаш рет бекітілді. «Қазақстан Республикасының Мемлекеттік нышандары туралы» Конституциялық заңы 2007 жылы 4 маусымда толықтырылып қабылданды. Осы заңға сәйкес жыл сайын 4 маусым Қазақстан Республикасында Мемлекеттік рәміздер күні ретінде мерекеленеді.

Мемлекеттік рәміздер – бұл кез келген мемлекеттің егемендігі мен біртұтастығын бейнелейтін, тұғыры биік символ. Қазақстан Республикасында Мемлекеттік ту, Мемлекеттік елтаңба және Мемлекеттік гимн мемлекеттік рәміздер болып табылады. Ел рәміздері республиканың жүріп өткен тарихи жолын, қазіргі экономикалық әлеуметтік саяси өмірін бейнелейді.

Қазақстан Республикасының Мемлекеттік Туы – ҚР-ның мемлекеттік негізгі рәміздерінің бірі.

Ортасында шұғылалы күн, оның астында қалықтап ұшқан қыран бейнеленген тік бұрышты көгілдір түсті мата. Тудың сабының тұсында ұлттық өрнек тік жолақ түрінде нақышталған. 1992 ж. 6 маусымда Алматыдағы Абай атындағы опера және балет театрының ғимаратында мемлекет басшысы ұлттық туды жұртшылық назарына ұсынды. Осы күні көгілдір ту Президент резиденциясы мен ҚР Жоғары Кеңесі ғимаратының үстінде көтерілді.

Қазақстан Республикасы Мемлекеттік Туының авторы – ҚР еңбек сіңірген өнер қайраткері, белгілі суретші Ш. Ниязбеков.

Қазақстан Республикасының Мемлекеттік Елтаңбасы – дөңгелек нысанды және көгілдір түс аясындағы шаңырақ түрінде бейнеленген, шаңырақты айнала күн сәулесіндей тарап уықтар шаншылған. Өмірдің мәңгілік нышаны болып есептелетін дөңгелек формасында жасалған. Шаңырақтың оң жағы мен сол жағында аңыздардағы қанатты пырақтар бейнесі орналастырылған. Жоғары бөлігінде бес бұрышты көлемді жұлдыз, төменгі бөлігінде «Қазақстан» деген жазу бар.

Қазақстан Республикасының Елтаңбасының авторлары – белгілі сәулетшілер Ж. Мәлібеков және Ш. Уәлиханов.

Қазақстан Республикасының Мемлекеттік Гимні – мемлекеттің басты рәміздерінің бірі. Гректің «gimneo» сөзінен шыққан «гимн» термині «салтанатты ән» деген мағынаны білдіреді. Гимн ел азаматтарын тиімді әлеуметтік-саяси тұрғыдан топтастырып, этномәдени тұрғыдан теңдестіру үшін негізгі мәнге ие маңызды дыбыстық рәміз саналады.

Тәуелсіз Қазақстан тарихында Мемлекеттік Гимн екі рет бекітілді. 1992 ж. және 2006 ж. кеңінен танымал «Менің Қазақстаным» патриоттық әні бекітілді. Қазақстанның ұлттық Гимні «Қазақстан Республикасының Мемлекеттік нышандары туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңында көзделген жағдайларда орындалады. Қазақстан Республикасы Мемлекеттік Гимнің авторлары – ақын Ж. Нәжімеденов, композитор Ш. Қалдаяқов және ҚР-ның Тұңғыш Президенті Н. Назарбаев.

Мемлекеттік рәміздер тәуелсіздік нышаны ретінде ерекше қадірленіп, оларға биік мәртебе беріледі, сондықтан да мемлекет азаматтарға мемлекеттік рәміздерді қастерлеуді парыз етеді.

2016 жылға дейінгі мәліметтерді «2012, 2017 жылдарға берілген Қостанай облысының атаулы күндері және оқиғалар күнтізбегілерінен» қараңыз.

Әдебиеттер:

1. Есекеева, Азира. Мемлекеттік рәміздер – елдігіміздің нышаны [Мәтін] / Азира Есекеева // Архивист : шілде-желтоқсан 2016, № 2 = июль–дек. 2016, № 2 : салалық ақпараттық бюл. = отраслевой информ. бюл. / Қостанай облысының

мұрағаттық қызметі = Архивная служба Костанайской области ; [гл. ред. Г. Е. Мендекинова]. – Қостанай, 2016. – Б. 117–119.

2. Қазақ Советтік Социалистік Республикасының Конституциясы [Мәтін] : (Негізгі Заңы) : тоғызыншы сайланған Қазақ ССР Жоғары Советінің кезектен тыс жетінші сессиясында 1978 жылғы 20 апрельде қабылданған / ред. Е. Сапуанов. – Алматы : Қазақстан, 1983. – 100 б.

3. Қазақ ССР Мемлекеттік символдары [Мәтін] = Государственные символы Казахской ССР / [құраст. К. А. Ақаев]. – Алматы : Қазақстан, 1986. – 111 б.

4. Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігіне 25 жыл [Мәтін] = Республика Казахстан 25 лет Независимости / [бас ред. Э. Шарипов]. – Алматы : Баспа Шар, 2016. – 368 б.

5. Қазақстан Республикасының Мемлекеттік Әнұраны [Мәтін] // Қазақстан Республикасының 2017 жылы аталып өтілетін және еске алынатын күнтізбесі = Календарь знаменательных и памятных дат Республики Казахстан на 2017 год / Қазақстан Республикасының Ұлттық академиялық кітапханасы ; жоба жетекшісі Ү. Д. Мұңалбаева. – Астана, 2016. – Б. 6.

6. Қазақстан Республикасының Мемлекеттік Елтаңбасы [Мәтін] // Қазақстан Республикасының 2017 жылы аталып өтілетін және еске алынатын күнтізбесі = Календарь знаменательных и памятных дат Республики Казахстан на 2017 год / Қазақстан Республикасының Ұлттық академиялық кітапханасы ; жоба жетекшісі Ү. Д. Мұңалбаева. – Астана, 2016. – Б. 5.

Мақалалар, сұхбаттар:

1. Айдарқызы, Айзат. Туды енді ілуге рұқсат па? [Мәтін] / Айзат Айдарқызы // AIQYN. – 2020. – 9 желтоқсан. – Б. 1, 4.

2. Айқадамова, А. Тұғыры биік үш рәміз [Мәтін] : [іс-шара] / А. Айқадамова ; суретті түсірген Б. Ахметбеков // Қостанай таңы. – 2021. – 4 маусым. – Б. 3.

3. Айқадамова, А. Тұмардай қасиетті [Мәтін] : [мемлекеттік рәміздер] / А. Айқадамова ; суретті түсірген Айбек Жүзбай // Қостанай таңы. – 2017. – 6 маусым. – Б. 3.

4. Әбдібек, Серік. Елдігіміздің салтанаты [Мәтін] : [4 маусым – Мемлекеттік рәміздер күні] / Серік Әбдібек // EGEMEN QAZAQSTAN. – 2019. – 4 маусым. – Б. 3.

5. Әлкеев, Руслан. Тәуелсіздіктің қасиетті нышандары [Мәтін] : Егемендіктің ең басты қасиетті нышандары – ел рәміздері / Руслан Әлкеев ; суретті түсірген автор / Сарыкөл. – 2020. – 4 шілде. – Б. 1.

6. Әлмырза, Жанар. Мемлекеттік рәміздер – мерейіміз [Мәтін] / Жанар Әлмырза // Учительская плюс. – 2016. – 24 июня. – Б. 5.

7. Әлімқадырова, Гүлбану. Қазақстанның мемлекеттік рәміздері [Мәтін] / Гүлбану Әлімқадырова // Қазақ тарихы. – 2018. – № 3. – Б. 53.

8. Әрбір азамат құрмет тұтады [Мәтін] : мемлекеттік рәміздеріміздің мәні мен маңызы жөнінде / бетті дайындаған Аягөз Кәкімжанова // Наш Костанай. – («Біздің Қостанай» қосымшасы). – 2017. – 26 қыркүйек. – Б. 7.

9. Әшімбаева, Нағима. Мемлекеттілік рәмізге деген құрметтен басталады [Мәтін] / Нағима Әшімбаева // Заң газеті. – 2021. – № 1. – Б. 1, 3.

10. Болатбаева, А. К. Рәміздер – мақтанышым! [Мәтін] : Ұлттық құндылығымызды дәріптеу парызымыз / А. К. Болатбаева // Науырзым тынысы. – 2021. – 11 маусым. – Б. 2.

11. Біржансал, Индира. Елтаңбаның авторы [Мәтін] / Индира Біржансал // Qazaq. – 2021. – 1–8 маусым. – Б. 11.

25 маусым

Шыққанына
100 жыл

«Қостанай таңы» газеті (1922)

Облыстық «Қостанай таңы» газеті интернеттің рөлі күн сайын артып келе жатқанына қарамастан оқырманға жаңалықтар мен ақпаратты жеткізуші дәстүрлі құралдың міндетін атқарып келеді.

Басылымды ұйымдастырып, іргетасын қалап, өмірге әкелген Алаштың ардақтылары Мұхамеджан Сералин мен Бейімбет Майлин. М. Сералин «Ауыл» газетінің редакторы (1922–1926), ал Б. Майлин газеттің жауапты хатшысы (1922–1925) болды.

«Қостанай таңы» газетінің алғашқы нөмірі 1922 ж. 25 маусымында «Ауыл» деген атпен жарық көріп, оқырмандардың қолына тиді. Бұл басылым РКП(б) Қостанай губерниялық комитетінің органы болды. Кейін газеттің аты сан рет өзгерді. Ол «Социалды ауыл» (1931–1936), «Большевиктік жол» (1936–1953), «Коммунизм жолы» (1953–1963), «Коммунизм таңы» (1966–1991) деген атпен шықты. Тек тәуелсіздік таңы атып, еліміз егемендік алғаннан соң ғана 1991 жылдың 30 тамызынан бастап «Қостанай таңы» деген атпен жарық көріп келеді. Аптасына үш рет шығады.

Ауыл газетінің алғашқы жылдардағы таралымы 500–750 данадай болды. 1925 ж. газет таралымын екі жарым мыңға дейін жеткізу көзделді. Қостанайда шығатын округтік «Ауыл» газеті 1930 жылдың қыркүйегінде Торғайға көшіріледі.

Газет өзінің 100 жылдық тарихында халқының мұңын мұңдады, жоғын жоқтады, туған өлкенің шежіресін жазды. Басылымға әр жылдары басшылық жасаған Тумыш Сарходжаев, Зиябек Рүстемов, Қайыржан Бекқожин, Беген Байсақалов, Сапаржан Хайдаров, Сейіт Әбдібеков, Бақытжан Жангисин, Сержан Үсенов, Салық Молдахметов, Бақытжан Нұрмұхамедов, Жайберген Болатов және т. б. сияқты көрнекті журналистер қызмет етті.

Басылымның ақпараттық кеңістікте өз орны бар, оның әр жылдағы қызметі Еңбек Қызыл Ту орденімен, Бүкілодақтық халық шаруашылығы жетістіктері көрмесінің II дәрежелі дипломымен (екі мәрте), Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесінің Құрмет грамотасымен, Сорос-Қазақстан қорының сыйлығымен аталып өткен.

«Қостанай таңы» – өзіндік өрнегі бар, байырғы да бедерлі басылымдардың бірі. Бүгінгі директор-бас редакторы – Жанұзақ Аязбеков.

2018 жылға дейінгі мәліметтерді «2012 жылға берілген Қостанай облысының атаулы күндері және оқиғалар күнтізбегінен» және «Қара шаңырақ – Қостанай таңы» библиогр. құралдан қараңыз.

Әдебиеттер:

1. Қара шаңырақ – «Қостанай таңы» [Мәтін] : «Қостанай таңы» облыстық газетінің даму тарихы / Л. Н. Толстой атындағы Қостанай әмбебап ғылыми кітапханасы, Негізгі қорды сақтау бөлімі ; [құраст. А. Т. Айбасова ; мұқаба дизайны Ш. С. Сандыбаева ; ред. Д. Т. Дюсибаева]. – Қостанай, 2019. – 10 б. : сурет.

2. «Қостанай таңы» газеті (1922) [Мәтін] // 2012 жылға берілген Қостанай облысының атаулы күндері және оқиғалар күнтізбегі. 39-шығ. / [құраст.: Б. М. Алкебаева, Ә. Р. Тәжекенова ; ред. В. Қ. Бексұлтанова]. – Қостанай, 2011. – Б. 52–54.

Мақалалар:

1. Айқадамова, А. Газет менің өзге де қырымды ашты [Мәтін] : [«Қостанай таңы» газетінің суретшісі Мұхамеджан Рахалиев] / А. Айқадамова ; суретті түсірген Бағдат Ахметбеков // Қостанай таңы. – («Қостанай ақшамы» танымдық-тағылымдық, көңілашар қосымшасы). – 2017. – 2 маусым. – Б. 18.

2. Айқадамова, А. Жақсылықтың жаршысы болған басылым [Мәтін] : [«Қостанай таңы» газетінің 90 жылдығына орай Л. Толстой атындағы ОӘҒК-да кеш ұйымдастырылды] / А. Айқадамова ; суреттерді түсірген Айбек Жүзбай // Қостанай таңы. – 2012. – 2 қараша. – Б. 12.

3. Айқадамова, А. «Қостанай таңының әр нөмірі қызықты» [Мәтін] : [басылымға жазылу] / А. Айқадамова // Қостанай таңы. – 2017. – 22 қараша. – Б. 8.

4. Айқадамова, А. Ұлы ұстаздың елінде [Мәтін] : «Қостанай таңы» газетінің күндері Алтынсарин ауданында өтті / А. Айқадамова // Қостанай таңы. – 2014. – 19 қыркүйек. – Б. 8.

5. Ақылбекқызы, С. Көмекшім – «Қостанай таңы» [Мәтін] / С. Ақылбекқызы // Қостанай таңы. – 2019. – 17 мамыр. – Б. 5.

7 шілде

Туғанына
85 жыл

ДІЛДӘБЕК ҚОРҒАНБЕКОВ (1937-1986)

Білікті азамат, белгілі журналист Ділдәбек Қорғанбекұлы 1937 жылы 7 шілде айында Амангелді ауданы Үрпек ауылында дүниеге келген. 1957 жылы Қазақ мемлекеттік

С.М. Киров атындағы университеттің фиология факультеті қазақ тілі және әдебиеті мамандығына оқуға түседі. 1961 жылы еңбек жолын республикалық жастар газеті «Ленишіл жастың» редакциясында түзетуші болып,

1961–1962 жылдары Амангелді ауданы «Социалистік шаруа» газетінде бөлім меңгерушісі болып істеді. 1962 жылдан Арқалық ауданында «Білім» қоғамын басқарды. Осы кезеңде Амангелді аудандық халық театрының жұмысына белсене араласып, бірнеше басты рөлдерде ойнады.

1962–1965 жылдары Қостанай облысы «Коммунизм таңы» газетінде бөлім меңгерушісі, Қазақстан компартиясы Қостанай облысы кентінде нұсқаушы болып істеді.

1965–1968 жылдары аралығында Алматы жоғары партия мектебінде оқыды.

1968–1970 жылдары Қостанай облысы газетінде облыстық радио кентінде қызмет атқарды.

1971–1972 жылдары Торғай облысы «Білім» қоғамының төрағасы болды.

1972 жылы Қазақ радиосының Қостанай облысы бойынша тілшісі,

1973 жылы Қазақстан КП Торғай облысының кентінің нұсқаушысы,

1979 жылы Торғай облысы «Торғай таңы» газетінің 1-ші орынбасары болып істеді. 1980 жылдан өмірінің ақырына дейін Торғай облысы радио және теледидар хабарлары облыстық кентінің төрағасы қызметін атқарды. Арқалық қаласы кеңесіне, 1985 жылы Торғай облысы кеңесіне депутат болып сайланған. Ділдәбек Қорғанбеков білімді маман, журналист-публицист еді. Оның ұйымдастырушылық, қолбасшылық, елбасшылық қабілеті де ерен болатын. Үлкенге іні, кішіге аға бола білді. Арқалық қаласының алғашқы қазығын қолымен қалап оның өсіп-өркендеу, сәулеттену мерзіміне елеулі үлес қосты. Арқалық қаласындағы бір көше Ділдәбек Қорғанбеков есімімен аталады, облыстық радио және теледидар кенті ғимратының қабырғасына ескерткіш тақта, қабірінің басына мүсіні орнатылған.

Ол туралы:

1. Ниязбекқызы, А. Ділдәбегім-дүлділім [Мәтін] : [эссе-естеліктер, толғаулар мен арнау жырлар] / А. Ниязбекқызы ; алғы сөз жазғ.: С. Тұрғынбекұлы. – Астана: Б. ж. – 2017. – 459 б.
2. Байжан, Ахметхан. «Дарабоз едің-ау Дәке!» [Мәтін] : [журналист Ділдәбек Қорғанбекұлы туралы бір үзік сыр] / Ахметхан Байжан // Торғай таңы. – 1993. – 20 сәуір. – Б. 4.
3. Қорғанбекова, Айсұлу қажы. Театр-халық өнерін әлемге паш ететін киелі орын [Мәтін] : [автордың естелігі] / Айсұлу қажы Қорғанбекова // Аманкелді арайы. – 2020. – 24–31 шілде. – Б. 4.
4. Шөкен, Майра. Хат жаздым қолыма қалам алып [Мәтін] : [эссе] ; Үзіліп түсті мезгілсіз тағы бір қауырсын, дарабоз Ділдәбектің жаратылған қанатынан / Майра Шөкен // Аманкелді арайы. – 2018. – 23 ақпан. – Б. 6.
5. Әлпейісова, Камал. Астанада бір қыз бар өнерімен тамсандырған [Мәтін] : [сазгер Шолпан Қорғанбекованың шығармашылық кеші туралы] / Камал Әлпейісова // Егемен Қазақстан. – 2007. – 23 ақпан. – Б. 10.
6. «Ділдәбегім – дүлділім» [Мәтін] : [кітаптың тұсаукесері] / [газ. ред.] // Аманкелді арайы. – 2018. – 26 қаңтар. – Б. 5.

27 шілде

Туғанына
135 жыл

Құлжанова Назипа (1887-1934)

Қазақ интеллигенциясының көрнекті өкілі, ағартушы-педагог, этнограф, журналист-аудармашы Нәзипа Сегізбайқызы Құлжанова 1887 жылы 27 шілдеде Торғай облысы Жангелдин ауданында дүниеге келген

1902 жылы Қостанайдағы орыс-қазақ гимназиясын бітірген. 1903-1904 жылдары Торғайдағы қыздар училищесінде, 1905-1920 жылдары Семей қаласындағы оқытушылар семинариясында ұстаздық еткен. 1913 жылы Орыс географиялық Қоғамының Семей бөлімшесіне, «Азамат серіктігі» ұйымына мүше болған. Орыс географиялық Қоғамы Семей бөлімшесінің

атынан 1914 жылы 26 қаңтарында Абай Құнанбаевтың қайтыс болғанына 10 жыл толуына орай және 1915 жылы 13 ақпанында Петроградтағы мұсылман ауруханасы мен мұқтаж қазақ шәкірттеріне қаржылай көмек көрсету мақсатында әдеби кештер ұйымдастырды. «Қазақ», «Сары-арқа» және «Алаш» газеттеріне әйел мәселесіне байланысты мақалалар жариялады.

1917 жылы Семей облысында өткен қазақ съезіне қатысып, оның төралқа құрамына енді. 1920 жылы Қырғыз (қазақ) АКСР Оқу-ағарту халық комиссариатының қазақ тілінде оқулықтар, кітаптар шығару мен баспасөз істері жөніндегі арнаулы комиссия құрамының мүшесі болған. Осы қызметте жүріп, жаңа қазақ әліпбиін енгізу жөніндегі ОК-ның құрамына мүшелікке енген.

1922 жылы «Еңбекші қазақ» газеті ред. Алқасының мүшесі, 1923-1925 жылдары «Қызыл Қазақстан», 1925-1929 жылдары «Әйел теңдігі» журналдарында жауапты қызметтер атқарған. «Мектептен бұрынғы тәрбие» (1923), «Ана мен бала тәрбиесі» (1927), «Халқыма іс қылдым» (1923), «Қызметімді өз халқыма арнадым» (1923) кітаптарын шығарды. Әнертанушы А.А. Затаевич Нәзипа Құлжановадан «Ғайни-ай, сәулем», «Қыздардың зары», «Жылқылы бай» әндерін жазып алған.

Аударма саласында О.В.Короленконың «Күн тұтылғанда», М.Горькийдің «1905 жылы 9 қаңтар» А. Куприннің «Лапылдап жанған крейсер» шығармаларын аударған. 1924 жылы Қазақстан Журналистер одағы «Нәзипа Құлжанова атындағы сыйлықты» тағайындады.

1996 жылы 12 шілдеде Арқалық педагогикалық колледжіне Н. Құлжанова есімі берілді.

Шығармалары:

1. Құлжанова, Н. Халқыма іс қылдым (педагог, журналист, әдебиетші Нәзипа Құлжанова мұрасы) / Құрастырған: Филология ғылымының кандидаты Р. Сыздықова. – Алматы: Рауан. – 1993. – 168 б.

Ол туралы әдебиеттер:

2. Ахметова, Л. Қазақтың қайраткер қыздары [Мәтін] : [ағартушы-педагог Нәзипа Құлжанова туралы] / Л. Ахметова // Қарлығаштар қаламдастар: Кәмекші оқу құралы. – Алматы: «Қазақ университеті» - 1993. – 62-64 б.
3. Имашов, М. Құлжанова Нәзипа [Мәтін] : [ағартушы-педагог Нәзипа Құлжанова туралы] / М. Имашов // Ақиқат. – 1991. - № 12. – 63-72 б.
4. Камалұлы, М. Қос қарлығаш атанған Құлжановтар [Мәтін] : [қайраткер Нәзипа Құлжанова жайында] / М. Камалұлы // Қостанай таңы. – 2003. – 12 тамыз.
5. Нәзипа Құлжановалардың ізбасарлары [Мәтін] : [Торғай гуманитарлық колледжіне Нәзипа Құлжанова есімін беру туралы] // Арқалық хабары. – 2005. – 21 қазан.
4. Омарова, Л. Сан қырлы талант иесі [Мәтін] : [қайраткер Н. Құлжанова туралы] / Л. Омарова // Арқа хабары. – 1997. – 24 шілде.
6. Оспанұлы, С. Нәзипа мен Мәриям ; Арулар арманының жалғасы [Мәтін] : [әлеңдер] / С. Оспанұлы // Қостанай таңы. – 2005. – 22 қараша.

Сағызбаева, З. Қазақтың қаламгер қыздары [Мәтін] : [журналист Нәзипа Құлжанова туралы] / З. Сағызбаева // Ақиқат. – 1997. - № 12. –90-91 б.

7. Сүлеймен, М. Ахаң жыр арнаған журналист [Мәтін] : [Нәзипа Сегізбайқызы туралы сыр толғау] / М. Сүлеймен // Торғай. – 2003. – 19 қыркүйек

Мерзімді басылымдардағы жарияланымдар:

1. Қаламы қарымды қаламгер [Мәтін] : немесе қазақтың тұңғыш журналист қыздарының бірі Нәзипа Құлжанова жөнінде / газ. ред. // Қостанай. - ("Қостанай" қосымшасы). - 2011. - 21 маусым. - 8 б.

2. Селкебаев, Айман. Нәзипа Құлжанова [Мәтін] : қоғамдық-саяси және ұстаздық қызметі / Айман Селкебаева // Қазақ тарихы: ғылыми-әдістемелік журнал. - 2011. - № 2. - 29-30 б.

3. Бектұрғанова, Римма. Патриотизм дәні мектеп партасында, мұғалім алаңында және оқулық парағында көктейді [Мәтін] / Римма Бектұрғанова // Егемен Қазақстан. - 2010. - 16 наурыз. - 5 б.

4. Байділдин, Шөптібай. Қазақтың тұңғыш журналист қызы [Мәтін] / Шөптібай Байділдин // Арқалық хабары. - 2009. - 6 наурыз. - 3 б.

5. Оспанұлы, Серікбай. Қазан төңкерісіне дейін Торғай облысынан оқыған қазақ қыздары [Мәтін] / Серікбай Оспанұлы // Қостанай таңы. - 2008. - 14 қазан. - 4 б.

6. Қамалұлы, Мұратқали. Нәзіпа мен Нұрғали [Мәтін] : немесе елі үшін аянбай еңбек еткен ерлі-зайыпты Құлжановтардың есімдері неге еленбейді? / Мұратқали Қамалұлы // Қостанай таңы. - 2008. - 9 қыркүйек. - 6-7 б.

7. Жәрімбетова, Нәзира. Екеуі де еліне еңбек етіп еді [Мәтін] : алайда қостанайлықтар Құлжановтар атын елемей отыр / Нәзира Жәрімбетова // Егемен Қазақстан. - 2008. - 13 мамыр. - 6 б.

8. Қоңқабаева, Ш. Семей қаласынан әдейі келіпті [Мәтін] : [бір топ ғылыми қызметкерлері қаламызда болды] / Ш. Қоңқабаева, Е. Хасенов // Қостанай таңы. - 2007. - 4 мамыр. - 12 б.

9. Алматы, О. Қазақтың тұңғыш жорналшы қызы [Мәтін] : Нәзіпа Құлжанова әлі лайықты бағасын алған жоқ / О. Алматы // Қостанай таңы. - 2007. - 14 наурыз. - 5 б.

Бүгінгі қазақ әдебиетіндегі ерекше есімдердің бірі және қазақ прозасындағы өзіндік қолтаңбасы бар қаламгер Жанкелдин ауданына қарасты Еңбек ауылында дүниеге келген.

Еңбек жолын 1958 ж. орта мектепті бітірген соң пионер ұйымының жетекшісі болып бастаған. 1965 ж. С. М. Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университетінің филология факультетін бітірген.

1965–1970 жж. «Қазақстан пионері» (қазіргі «Ұлан») газетінде әдеби қызметкер, бөлім меңгерушісі болып қызмет атқарды. 1970–1977 жж. «Жалын» альманахында бөлім меңгерушісі, бас редактордың орынбасары, 1977–1979 жж. «Қазақфильм» киностудиясының бас редакторы

болды.

1979–1990 жж. Қазақстан компартиясы орталық комитетінде мәдениет бөлімінің нұсқаушысы, сектор меңгерушісі болып істеді. 1990–1992 жж. «Қазақ әдебиеті» газетінің бас редакторы, Қазақстан Жазушылар одағының екінші хатшысы қызметтерін атқарды. 1993–1996 жж. ҚР Президентінің мәдениет, әдебиет және өнер мәселелері жөніндегі көмекшісі қызметін атқарды. 01.1996–12.1996 жж. ҚР Ұлттық кеңесінің саясат жөніндегі хатшысы, 12.1996–2003 жж. Ішкі саясат бөлімі меңгерушісінің орынбасары, 2003–2008 жж. ҚР Президенті Әкімшілігі әлеуметтік-саясат бөлімінің бас инспекторы болып істеді.

Қаламгерлік жолын ерте бастап, сөз өнерінде өзіндік өрнегін тапқан, туған әдебиетіміздің әр жанрында шеберлігімен танылған жазушы. Шығармалары 1964 ж. жариялана бастады. «Райхан» атты тырнақалды әңгімесі жас жазушылардың «Таңғы шық» деген жинақта 1964 ж. жарық көрді де, ал 1969 ж. «Көкжиек» деген атпен тұңғыш кітабы шықты.

Одан кейін 1971 ж. «Тозақ оттары жымыңдайды», «Күзгі жапырақ» атты повестерін жазды. 1974 ж. «Ақиқат» повесі жарияланды. 1979 ж. «Айтылмаған ақиқат» атты әңгіме, повестер жинақтары, 1980–1981 жж. орыс тілінде «Истина» әңгімелері мен повестері деген атпен жарық көрді. «Өлара» (1985), «Ақшоқыда қыс қатты» (1987), «Парасат майданы» (2002) романдарының авторы.

Төлен Әбдіктің үлкенді-кішілі отызға жуық еңбегі бар.

Бірқатар шығармалары орыс, украин, өзбек, қырғыз тілдеріне аударылған. Өз кезегінде ежелгі грек аңыздарын «Эллада ерлері» деген атпен қазақ тіліне тәржімалады (1977).

Қаламгер кино өнері мен театр өнеріне де өзіндік үлес қосқан, онда да айтарлықтай табысқа жетті. «Біз үшеу едік» атты қойылымы республика

театрларында 1984 ж. қойыла бастады. Кинодраматургия саласында да атсалысып, «Қыз Бәтіш пен Ерсейіт» повесті бойынша «Өтелмеген парыз», «Белгісіз ұлдың тағдыры» атты көркем фильмдердің сценарийлерін дайындады.

Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері (2002), ПЕН клуб сыйлығының лауреаты (2003), «Парасат» (2013), I дәрежелі «Барыс» (2019) ордендерімен, Ф. Кафка атындағы Алтын медалімен (2003), Л. Н. Толстой медалімен (2012) марапатталған. Жазушы «Парасат майданы» атты романы үшін Қазақстанның Мемлекеттік сыйлығын алды (2004).

2011 ж. Т. Әбдіктің «Ардагер» пьесасы ҚР-ның тәуелсіздігінің 20 жылдығына арналған драматургиялық шығармалар байқауында Гран-при бас жүлдесін жеңіп алды. 2014 ж. Төлен Әбдік «Түркі әлемінің үздік жазушысы» атанды.

ҚР-ның тұңғыш Президенті – Елбасының мәдениет саласындағы мемлекеттік стипендияларын алды (2016, 2017).

2016 жылға дейінгі мәліметтерді «2007, 2012, 2017 жылдарға берілген Қостанай облысының атаулы күндері және оқиғалар күнтізбегілерінен» және «Дарындылар арасындағы дара талант» библиогр. әдебиет көрсеткішінен қараңыз.

Мерзімді басылымдардағы шығармалары және жарияланымдары:

1. Аялдамадан аялдамаға дейін [Мәтін] : [прозалық шығарма] / Т. Әбдік-ұлы // Үш қоңыр. – 2019. – 6 қыркүйек. – Б. 6.
2. Әуезовтің жалғасы [Мәтін] : [жазушы Әбдіжәміл Нұрпейісов туралы] / Т. Әбдік // EGEMEN QAZAQSTAN. – 2019. – 22 қазан. – Б. 8.
3. Көрші [Мәтін] : әңгіме / Т. Әбдікұлы // Қазақ әдебиеті. – 2018. – 13 шілде. – Б. 16–17.
4. Ұлт болашағы және латын әрпі [Мәтін] / Т. Әбдікұлы // Егемен Қазақстан. – 2017. – 29 маусым. – Б. 4.
5. Ұлттық сананы қалыптастырады [Мәтін] : [«Қостанай таңы» газетінің 95 жылдық мерейтойы] / Т. Әбдікұлы // Қостанай таңы. – 2017. – 23 маусым. – Б. 3.

Ол туралы әдебиеттер:

1. Әбдік Төлен Салықұлы [Мәтін] // 2017 жылға берілген Қостанай облысының атаулы күндері және оқиғалар күнтізбегі. 44-шығ. / [Л. Н. Толстой атындағы Қостанай ОӘҒК, Ақпараттық-библиографиялық бөлім ; құраст.: Ә. Қ. Сәлібаева, Д. А. Жұмабаева, Ә. Р. Тәжікенова ; ред. Б. М. Әлкебаева]. – Қостанай, 2016. – Б. 93–98.
2. Әбдікұлы Төлен [Мәтін] // Торғай энциклопедиясы / бас ред. Г. Қ. Сәрсекей. – Алматы, 2018. – Б. 85.
3. Әбдікұлы Төлен [Мәтін] // Туған жер – шабыт қайнары / [құраст. С. Әбілқәкімтегі]. – Алматы, 2018. – Б. 168–169.

4. Әлем әдебиетінің контексіндегі қазақ әдебиеті [Мәтін] : (жазушы Төлен Әбдік шығармаларының негізінде) // Кеңшілікұлы, А. Шеберлік пен шындық / А. Кеңшілікұлы. – Алматы, 2020. – Б. 13–95.

5. Дарындылар арасындағы дара талант [Мәтін] : (жазушы Төлен Әбдіктің 75 жасқа толуына орай : библиогр. көрсеткіш) = (к 75-летию писателя Толена Абдикова : библиогр. указ.) / Л. Н. Толстой атындағы Қостанай ОӘҒК, Ақпараттық-библиографиялық бөлім ; [құраст. Ә. Қ. Сәлібаева ; жауапты ред.: Б. М. Әлкебаева, Г. Х. Әмірхамзина ; ред. Д. Т. Дюсибаева]. – Қостанай, 2017. – 33 б.

6. Парасат майданы [Мәтін] // Кеңшілікұлы, А. Тұрақсыз әлемнің суреткері : әдеби сын, эсселер / А. Кеңшілікұлы. – Астана, 2018. – Б. 174–207.

7. Суреткердің парасат биігі [Мәтін] : жазушы Төлен Әбдікұлы 75 жаста : библиогр. көрсеткіш / Облыстық № 2 әмбебап ғылыми кітапханасы, Әдістемелік-библиография бөлімі ; [құраст. Г. К. Сейтқожина]. – Арқалық, 2017. – 20 б.

Мақалалар, сұхбаттар, әңгімелер:

1. Әлмашұлы, Жолтай Жұмат. «Төлен Әбдікті түсінесіз бе?..» / Жолтай Жұмат Әлмашұлы // ASTANA AQSHAMY. – 2019. – 15 маусым. – Б. 9.

2. Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты, жазушы Төлен Әбдік: Ақиқаттан биік ақсақал жоқ [Мәтін] : [сұхбат] / әңгімелескен Назерке Жұмабай ; суретті түсірген Ерлан Омар, «EQ»// EGEMEN QAZAQSTAN. – 2020. – 5 маусым. – Б. 13.

3. Мұқатов, Нағашыбай. Прозаның ақ тұлпары [Мәтін] : [өлең] : [жазушы Төлен Әбдікұлына] / Нағашыбай Мұқатов // Қостанай таңы. – 2017. – 28 қараша. – Б. 5.

4. Нұрғалымұлы, Ұларбек. Қаламгерге құрмет [Мәтін] : [көрнекті жазушы, Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты Төлен Әбдікті мерейлі 75 жасқа толуымен арнайы құттықтады] / Ұларбек Нұрғалымұлы // Егемен Қазақстан. – 2017. – 6 қыркүйек. – Б. 12.

5. Оспанұлы, Серікбай. Аға! [Мәтін] : (Төлен Әбдікұлына) : [өлең] / Серікбай Оспанұлы // Қостанай таңы. – 2017. – 28 қараша. – Б. 5.

6. Сәрсенхан, Батырхан. Төлен Әбдіктің кейіпкерлері [Мәтін] : [жазушы] / Батырхан Сәрсенхан // Қазақ әдебиеті. – 2019. – 5–11 сәуір. – Б. 3.

Туғанына
150 жыл

БАЙТҰРСЫНҰЛЫ Ахмет (1872–1937)

Алаш қозғалысының көрнекті қайраткері, қазақ халқының ХХ ғасырдың басындағы ұлт-азаттық қозғалысының жетекшілерінің бірі, атақты түркітанушы, қазақ тіл білімі мен әдебиеттану ғылымдарының негізін салушы, энциклопедист-ғалым, ақын, аудармашы Ахмет Байтұрсынұлы қазіргі Қостанай облысы, Торғай атырабындағы Сарытүбек деген жерде ел арасында беделді Шошақұлы Байтұрсынның шаңырағында дүниеге келген.

Бала Ахмет әділетсіздіктің дәмін он үш жасында татқан. Әкесі Байтұрсын мен оның інісі Ақтас қорлық, зорлыққа шыдамай, 1885 ж. 12 қазанда уез начальнигі Яковлевтің басын жарып жібереді. Байтұрсын мен Ақтас 15 жылға Сібірге каторгоға жіберіліп, інісі Ерғазыны 4 айға абақтыға жабады.

Ахмет Байтұрсынұлы алдымен ауылда хат таниды, ауыл мектебіне барады, Торғайдағы екі сыныптық орыс-қазақ мектебін 1890 ж. бітіріп, Орынбордағы 4 жылдық мұғалімдік мектепте оқып білім алады. 1895–1909 жылдары Ақтөбе, Қостанай, Қарқаралы уездерінде оқытушы болған.

1905 ж. Қоянды жәрмеңкесінде жазылып, 14500 адам қол қойған «Қарқаралы петициясы» авторларының бірі. Бұл қазақ даласындағы үлкен саяси оқиға болды. Қатаң бақылауда болған А. Байтұрсынұлы Қарқаралы училищесінің меңгерушісі кезінде 1909 ж. жала жабылып Семей абақтысына 8 айға қамалған. 1910 ж. түрмеден босап Орынборға жер аударылады. 1913–1917 жылдары «Қазақ» газетінде редактор болып, қазақ даласына білім мен мәдениет дәнін сепкен.

Алаш партиясы бағдарламасын даярлаған топтың құрамында болды. Алашорда құрамын бекіткен 2-інші Жалпықазақ съезі Оқу-ағарту комиссиясын құрып, оның төрағасы етіп Ахмет Байтұрсынұлын бекітті. 1919 ж. наурызға дейін Алашорда үкіметінің Торғай облысы бөлімінің мүшесі болды. 1919 ж. наурызда Алашорда үкіметі атынан Мәскеуге Кеңес үкіметімен келіссөзге аттанды. Ахмет Байтұрсынұлының ықпалымен Алашорда басшылары мен мүшелеріне Кеңес үкіметінің кешірімі жарияланды. 1920–1921 жж. Қазақ АКСР-і халық ағарту комиссары, Қазақстан академиялық орталығының жетекшісі болды.

«Қырық мысал» (1909, Петербург), «Маса» (1911, Орынбор) кітаптары, «Земство» (1913), «Жер жалдау жайынан» (1913), «Көшпелі һәм отырықшы норма» (1913), «Уақ қарыз» (1913), «Қазаққа ашық хат» (1916), «Бастауыш мектеп» (1914), «Қазақ арасындағы оқу жұмыстарын қалай жүргізу керек» (1923), т. б. көптеген мақалалары жарық көрген.

Байтұрсыновтың Абайға арналған «Қазақтың бас ақыны» мақаласы қазақ әдебиеттану ғылымында шоқтығы биік еңбек. 1926 ж. «Әдебиет танытқыш» еңбегі жарық көрген. «Әдебиет танытқышында» тұңғыш рет әдебиет теориясы мен әдебиеттану ғылымының кешенді концепциясы жасалды.

Ахмет Байтұрсынұлының ақындық дарынын байқататын «Қырық мысалы» әлемдік сөз өнеріне, жалпы адамзат баласына ортақ сюжеттер негізінде ұлттық мысал жанрын көркейткен шығарма болды.

Қазақтың эпостық жыры «Ер Сайында» алғы сөз бен түсініктемелер жазып, оны 1923 ж. Мәскеу қаласынан шығарды. Қазақ ауыз әдебиетінің асылдарын жиып, 1926 ж. «23 жоқтау» деген атпен жеке кітап етіп жариялады. «Әліпби» (1924), «Жаңа әліпби» (1926) атты іргелі еңбектері бар.

1929 ж. ұсталып, абақтыға қамалып, азап көріп, 1934 ж. қайтып келгенмен, 1937 ж. тағы репрессияға ұшырап, жабылған жаланың құрбаны болды.

Қазақ елі тәуелсіздік алардың алдында – 1988 ж. Байтұрсынұлының ісі қайта қаралып, Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесінің Жарлығымен ол ақталып, Ахметтің есімі халқымызға қайтарылды. Содан кейін барып ел Ахмет Байтұрсынұлын қайта оқи, біле бастады.

Бүгінде Алматы мен Нұр-Сұлтан, Қостанай қалаларының үлкен көшелері Ахметтің есімімен аталады. Қазақстан ҰҒА Тіл білімі институты, Қостанай өңірлік университеті Ахмет Байтұрсынұлының атында. Алматы мен Қостанай қалаларында оның мемориалдық мұражайлары жұмыс істеп, бірталай оқу орындарына Ахмет Байтұрсынұлының есімі берілген. Қостанайдың қақ ортасындағы Ахметтің алып ескерткіші қаламыздың сәніне айналды.

Алматы қаласында өзі тұрған үйі Байтұрсынұлының мұражай-үйі болып ашылған, оның ауласында ақынға орнатылған ескерткіш-бюст бар.

2012 жылға дейінгі мәліметтерді «2008, 2013 жылдарға берілген Қостанай облысының атаулы күндері және оқиғалар күнтізбегілерінен» қараңыз.

Шығармалары:

1. Алты томдық шығармалар жинағы [Мәтін]. Т. 1 : Қырық мысал ; Маса ; Қазақтың бас ақыны ; Әдебиет танытқыш / А. Байтұрсынұлы. – Алматы : Ел-шежіре, 2013. – 384 б.

2. Алты томдық шығармалар жинағы [Мәтін]. Т. 2 : Оқу құралы / А. Байтұрсынұлы. – Алматы : Ел-шежіре, 2013. – 384 б.

3. Алты томдық шығармалар жинағы [Мәтін]. Т. 3 : Тіл құрал (қазақ тілі мен оқу-ағартуға қатысты еңбектері) / А. Байтұрсынұлы. – Алматы : Ел-шежіре, 2013. – 384 б.

4. Алты томдық шығармалар жинағы [Мәтін]. Т. 4 : Әліппелер мен мақалалар жинағы (Төте жазудағы тұңғыш әліппелер және ұлттық баспасөздің негізін қалаған көсем сөздер) / А. Байтұрсынұлы. – Алматы : Ел-шежіре, 2013. – 384 б.

5. Алты томдық шығармалар жинағы [Мәтін]. Т. 5 : «Ер Сайын» ; «23 жоқтау» ауыз әдеби мұрасы, көсемсөздері, табылған туындылары / А. Байтұрсынұлы. – Алматы : Ел-шежіре, 2013. – 384 б.

6. Алты томдық шығармалар жинағы [Мәтін]. Т. 6 : Мақалалар, хаттар ; А. Байтұрсынұлы туралы құжаттар мен материалдар / А. Байтұрсынұлы. – Алматы : Ел-шежіре, 2013. – 384 б.

7. Әдебиет танытқыш [Мәтін] : зерттеу мен өлеңдер / А. Байтұрсынов. – Алматы : Атамұра, 2003. – 208 б. – (Атамұра кітапханасы).

8. Көп томдық шығармалар жинағы [Мәтін]. Т. 4 : әліппелер мен мақалалар / А. Байтұрсынұлы. – Алматы : Алаш, 2006. – 320 б. – (Алаш мұрасы).

9. Қазақ тіл білімінің мәселелері [Мәтін] / А. Байтұрсынұлы ; [құраст. Ғ. Әнес]. – Алматы : Абзал-Ай, 2013. – 640 б. – (Қазақ тіл білімінің антологиясы).

10. Өлеңдер ; Мысалдар ; Мақалалар ; Зерттеулер ; Ахмет Байтұрсынұлы туралы естелік [Мәтін] / А. Байтұрсынұлы ; [құраст. Е. Манашов]. – Алматы : Өлке, 2013. – 240 б. – (Жасөспірімдер кітапханасы).

11. Тіл тағлымы [Мәтін] : (қазақ тілі мен оқу-ағартуға қатысты деректер) / А. Байтұрсынов. – Алматы : Ана тілі, 1992. – 448 б.

Мерзімді басылымдардағы шығармалары, жарияланымдары:

1. Айтса, айтатындай-ақ... [Мәтін] : [өлеңдер ; проза] / Ахмет Байтұрсынов ; [газ. ред.] // Қостанай таңы. – 2016. – 14 маусым. – Б. 8.

2. Анама хат [Мәтін] / Ахмет Байтұрсынұлы // Ана тілі. – 2013. – 30 мамыр–5 маусым. – Б. 1.

3. Жазушының қанағаты ; Туысыма ; Анама хат ; Адамдық диқаншысы ; Қазақ салты ; Қазақ қалпы ; Ат ; Сөз Иесінен ; Көк есектерге [Мәтін] : [өлеңдер] / Ахмет Байтұрсынұлы // Қостанай таңы. – 2020. – 22 мамыр. – Б. 8.

4. Қазақ өкпесі (1911 ж.) [Мәтін] : [публицистика] / Ахмет Байтұрсынұлы // Қостанай таңы. – 2016. – 30 наурыз. – Б. 9 ; Ақиқат. – 2021. – № 1. – Б. 3.

5. Қазақ салты [Мәтін] : [өлең] / Ахмет Байтұрсынұлы // Ана тілі. – 2012. – 13–19 қыркүйек. – Б. 1.

6. Қазақтың бас ақыны [Мәтін] : (Ахмет Байтұрсынұлының 107 жыл бұрын «Қазақ» газетінде жариялаған мақаласы) / Ахмет Байтұрсынұлы // Qazaq. – 2020. – 4 тамыз. – Б. 1, 6.

7. Қырағы, қия жазбас, сұңқарым-ай! [Мәтін] : [өлең] : Әлиханға / Ахмет Байтұрсынұлы // Ана тілі. – 2016. – 14–20 қаңтар. – Б. 1.

8. Мен – қазақпын! [Мәтін] : [өлең] / Ахмет Байтұрсынұлы ; аударған Ермек Сахариев // Qazaqstan dauiri = Қазақстан дәуірі. – 2020. – 22 қазан. – Б. 5.

9. Мың бір мақал [Мәтін] : [«Жұлдыз» журналындағы нұсқасы] / Ахмет Байтұрсынұлы // Біздің Торғай. – 2016. – 26 қаңтар. – Б. 3.

10. Наурыз / сөзі А. Байтұрсыновтікі ; әні Б. Ахмешевтікі // Самопознание. kz. – 2012. – № 2. – Б. 82.

11. Оқуға шақыру [Мәтін] : [өлең] / Ахмет Байтұрсынұлы // Егемен Қазақстан. – 2017. – 31 қазан. – Б. 3.

12. Өзен мен Қарасу [Мәтін] : [өлең] / Ахмет Байтұрсынұлы // Қазақ. – 2010. – 19–26 ақпан. – Б. 1.

13. Өнер-білім бар жұрттар [Мәтін] : [өлең] / Ахмет Байтұрсынұлы // Парасат. – 2015. – № 6. – мұқабаның 2 б.

Ол туралы әдебиеттер:

1. А. Байтұрсынұлы және мәңгілік ел идеясы Қазақстан мәдениеті мұрасын зерделеу аясында [Мәтін] : респ. ғылыми-тәжірибелік конф. материалдары = материалы респ. научно-практ. конф. / А. Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университеті ; [ред. Әбсадықов А. А.]. – Қостанай, 2016. – 114 б.
2. А. Байтұрсынұлы және ұлт руханияты [Мәтін] // Алаш арқауы : (зерттеу мақалалар) / Д. Қамзабекұлы. – Алматы, 2017. – Б. 63–68.
3. Азаттықты аңсаған Алаш жолы [Мәтін] : Алаш саяси партиясының 1-інші Жалпықазақ съезіне 100 жыл : библиогр. көрсеткіш / Облыстық № 2 әмбебап ғылыми кітапханасы, Әдістеме-библиография бөлімі ; [құраст. Г. К. Сейтқожина]. – Арқалық, 2017. – 60 б.
4. Азаттықты аңсаған қайран Ахаң [Мәтін] // Әдебиет алыптары / Д. Ысқақұлы. – Астана, 2004. – Б. 16–32.
5. Ақиқаттан алшақ іс [Мәтін] : А. Байтұрсынұлына тағылған кінәнің заңсыздығы жөнінде // Мәулетов, Ғ. Үрей мен үміт / Ғ. Мәулетов. – Қостанай, 2006. – Б. 30–34.
6. «Алаш тағылымы және тәуелсіздік» аймақтық ғылыми-тәжірибелік конференциясы материалдарының жинағы [Мәтін] = Сборник материалов региональной научно-практической конференции «Алаш тағылымы және тәуелсіздік» / Қостанай облысы әкімдігінің ішкі саясат басқармасы ; Қостанай Мемлекеттік педагогикалық институты ; Социум & Я қоғамдық бірлестігі. – Қостанай, 2017. – 170 б.
7. Ахмет Байтұрсынов [Мәтін] : [ғалым, педагог, қоғам қайраткері] // Орманов, Қ. Ел мен жер және тұлғалар тарихы : [өлкетану оқулығы] / Қ. Орманов. – Алматы, 2014. – Б. 271–274.
8. Ахмет Байтұрсыновтың туған жері [Мәтін] // Киелі жерлер бірлік пен жаңғыру нышаны = Сакральные места символы единства и возрождения : Қостанай облысының жергілікті маңызы бар қасиетті жерлері мен нысандарына арналған баспасөз клиппингі = пресс-клиппинг посвященный местам и объектам Костанайской области регионального значения. 2-інші шығ. / Қостанай облысы әкімдігі мәдениет басқармасының «Л. Н. Толстой атындағы Қостанай облыстық әмбебап ғылыми кітапханасы» КММ, Өлкетану әдебиеттер бөлімі ; [құраст.: Ф. Ф. Исмаилова, Е. Ю. Стаценко ; шығ. жауапты С. С. Сазанбаева ; ред. Д. Т. Дюсибаева]. – Қостанай, 2019. – Б. 24–26.

Мақалалар, сұхбаттар:

1. Абдуллина, Ардақ. Ахмет Байтұрсынұлының шығармалар жинағы [Мәтін] : [жаңа кітап] / Ардақ Абдуллина // Қазақ. – 2013. – 7–14 маусым. – Б. 7.
2. Ағытай, Ибраһим. АХАҢ – ұлттық руханияттың ұлы тіні [Мәтін] : [жазушы Ахмет Байтұрсынұлы] / Ағытай Ибраһим // Қостанай таңы. – 2017. – 5 қыркүйек. – Б. 8.
3. Ағытай, Ибраһим. Ахметін іздеген Байтұрсын [Мәтін] : [Алаш қайраткері А. Байтұрсыновты зерттеуші жазушы, журналист Илияс Байтұрсын] / Ағытай Ибраһим // Қазақ. – 2014. – 7–14 қараша. – Б. 10 ; Біздің Торғай. – 2014. – 11 қараша. – Б. 2.

4. Ағытай, Ибрагим. Дең қояр мәселе [Мәтін] : [Алаш қайраткері А. Байтұрсынұлының бабалары туралы] / Ибрагим Ағытай // Қазақ. – 2013. – 2–8 ақпан. – Б. 4.
5. Ағытайұлы, Ибраһим. Ахаңды қудалау бабасынан басталған [Мәтін] : [Алаш қайраткері А. Байтұрсынов] / Ибраһим Ағытайұлы // Қостанай таңы. – 2013. – 30 қаңтар. – Б. 5.
6. Аймағамбетұлы, Роман. Абай мен Ахмет үйлесімділігі: және қазіргі қазақ қоғамы [Мәтін] : [А. Құнанбайұлы мен А. Байтұрсынұлының әдеби-көркем шығармашылығы] / Роман Аймағамбетұлы // Қазақ тарихы: ғылыми-әдістемелік журнал. – 2016. – № 3. – Б. 9–12.
7. Ақшолақов, Ербол. Ахмет Байтұрсынұлының аудармалары [Мәтін] / Ербол Ақшолақов // Жұлдыз. – 2011. – № 7. – Б. 198–202.
8. Алиева, Гулим Сабитбековна. Абай мен Ахмет өлеңдеріндегі лирикалық үндестік [Мәтін] : [ғылыми жұмыс] / Гулим Сабитбековна Алиева, Рахима Қуанышбаева // Білім кілті = Ключ знаний. – 2017. – № 1. – Б. 30–33.
9. Аляз, Ахмет. Ахмет Байтұрсынұлы және Түркі зиялылары [Мәтін] / Ахмет Аляз // Қазақстан Заман. – 2013. – 28 ақпан. – Б. 7.
10. Аманжол, Нұрболат. Бүркеншік есім бүккен сыр [Мәтін] / Нұрболат Аманжол // Жас Қазақ. – 2013. – 22 қараша. – Б. 12.
11. Ахмет Байтұрсынұлы [Мәтін] : [Алаш қайраткері] / [газ. ред.] // Қазақ. – 2017. – 17–24 ақпан. – Б. 7.
12. Ахмет Байтұрсынұлы [Мәтін] : [ғалым] / [журн. ред.] // Жас өркен Қостанай. – 2019. – № 2. – мұқабаның 1 б.
13. Ахмет Байтұрсынұлы [Мәтін] : тарихи тұлғалар / [газ. ред.] // Қостанай. – 2010. – 2 наурыз. – Б. 8.
14. Ахмет Байтұрсынұлының алты томдық шығармалар жинағы жарық көрді [Мәтін] / [газ. ред.] // Қазақ. – 2014. – 21–28 ақпан. – Б. 6.

Туғанына
95 жыл

ӘЛМАҒАМБЕТОВ БӨГЕТБАЙ (1927–2013)

Белгілі журналист, торғайтанушы Бөгетбай Әлмағамбетов 1927 жылы 13 қыркүйекте Қостанай облысы, Амангелді ауданындағы Торғай өзенінің Қабырға саласындағы Таймас қыстауында дүниеге келген. Алматыдағы Қазақ Мемлекеттік университетін, Жоғары партия мектебін бітірген.

Еңбек жолын 1946 жылы аудандық газетте тілші қызметінен бастаған.

1956-1971 жылдары осы газеттің бас редакторы қызметін атқарды.

1960 жылы Иманов атындағы кеңшардың партия ұйымының басшысы қызметінде, ал 1983 жылы «Торғай таңы» газетінің меншікті тілшісі болды. Баспасөз саласында жарты ғасырдан астам еңбек етіп, қаламының қуатымен ел әміріндегі айтулы оқиғаларды насихаттауға араласып, қарапайым тіршілік еткен, ауылдың мұң-мұқтажын баспасөз беттерінде әлеуметтік деңгейде көтерген қаламгер. Сонымен қатар ол облыс, ауданының қоғамдық саяси өміріне белсене араласып қызмет етті. Редактор ретінде ол ірі ұйымдастырушы, білікті маман биігінен кәріне білді. Торғай тыңы игерілген алғашқы жылдарда және 70-ші жылдардың басында аудандық газеттің жұмысын жоғары деңгейге көтерді. Басылымның мазмұны жақсарды, таралымы да көбейді. Журналист кадрлардың шығармашылығы да нығая түсті. Газет облыстық және республикалық байқауларда жүлделі орындарға ие болды.

Бөгетбай Әлмағамбетов жас кадрларды тәрбиелеуде, олардың шығармашылық жағынан шыңдалуына қамқорлықпен қарай білді. «Алтын ұяға» айналған аудандық газетте белгілі қаламгерлер Ақан Нұрманов, Сәбит Досанов, Еренғайып Әбдіхалықов, Жұматай Сабыржанов, Кәкімбек Наржанов, Әбжан Әбілтаев және басқалар еңбек етті.

Ақындар айтысын, өнер фестивальдерін ұйымдастыруға және Амангелді ауданында мешіт салу жөніндегі қоғамдық негіздегі «Ынтылы топты» басқарды. Аудан тарихынан, әдебиеті мен өнерінен деректер жинап, зерттеулермен шұғылданды. Торғайдың атақты әзілқой сықақшысы Жолдас Мұхамеджанұлы, ақындар Сейдахмет Бейсенұлы, Файзолла Сатыбалдыұлы, Құтжан Қанжығалин туралы және 1916 жылғы кәтеріліс тарихынан көптеген деректер жинақтап, мерзімді баспасөз беттерінде жариялады. Торғай елінің ақын-жыршылары мен өнері жайлы

очерктері мен зерттеулері «Торғай әуендері» (1983), «Торғайдағы азаттық көтерілісі» (2000), «Торғай топжарғандары» (2005), «Сықақшы Ж. Мұхамбетжановтың әңгімелері» (2005) атты тарихи-танымдық кітаптары баспадан шықты. «Құрмет белгісі» орденімен, медалдармен марапатталған.

Белгілі қаламгер Бөгетбай Әлмағамбетов үлкен отбасының иесі болды. Зайыбы – Қазақстанға еңбек сіңірген мұғалім, ұзақ жылдар бойы орта мектептің директоры болған Жұпар Қазанғапова екеуі 5 қыз, 2 ұл тәрбиелеп өсірген ардақты ата-ана.

Шығармалары:

1. Әлмағамбетов, Б. Торғай әуендері [Мәтін] : очерктер / Б. Әлмағамбетов. – Алматы: Өнер, 1983. – 115 б. Әлмағамбетов, Б. Торғайдың топжарғандары [Мәтін] : зерттеулер, очерктер / Б. Әлмағамбетов. Алматы, 2005. – 240 б.
2. Әлмағамбетов, Б. Қыруар жұртты қырдың- ау [Мәтін] : әзіл-сықақ әңгімелер / Б. Әлмағамбетов. – Қостанай. – 2005. –
3. Әлмағамбетов, Б. Қайтып орал, Торғайға! [Мәтін] : әлең / Б. Әлмағамбетов // Қостанай таңы. – 2005. – 1 ақпан.

Ол туралы шығармалар:

1. Қозыбаев, О. Әлмағамбетов Бөгетбай [Мәтін] / О. Қозыбаев // Жизнь замечательных людей в краю хлеба и металла. – Алматы : РГЖИ «Дәуір», 1994. – 64 б.
2. Жолдастың әңгімелері [Мәтін] : [журналист Бөгетбай Әлмағамбетовтың «Қыруар жұртты қырдың-ау» атты кітабы туралы] // Қостанай таңы. – 2005. – 3 тамыз.
3. Теміржан, Қ. Сыр тартқан тарихтың тереңінен [Мәтін] : [журналист Бөгетбай Әлмағамбетовтың «Торғайдағы азаттық көтерілісі» кітабы туралы] / Қ. Теміржан // Қостанай таңы. – 2000. – 5 қыркүйек.

Туғанына
100 жыл

МӘУЛЕНОВ Сырбай (1922–1993)

Ақын, Қазақстанның халық жазушысы, Абай атындағы мемлекеттік сыйлықтың лауреаты, А. А. Фадеев атындағы күміс медальдің иегері, Қостанай қ. құрметті азаматы Жангелдин ауданының Торғай кентінде туған.

Туған жерінде орта білім алды.

Оның поэзияға бейімділігі ерте байқалды. Алғашқы өлеңдері баспасөз бетінде 1938 ж. жарық көрді.

Соғыста басынан кешкендері оның өмірі мен шығармашылығындағы маңызды кезең болды. Қызылорда педагогикалық институтында оқып жүрген ол 1940 ж. әскер қатарына шақырылып, Ростов-на-Дону қ. қызмет атқарды.

1942 ж. бастап соғысқа қатысып, атқыштар ротасы командирінің орынбасары, кейін саяси жетекші болды. 1943 ж. Волхов бағытында Ленинград қоршауын бұзып өту кезінде болған сұрапыл шайқаста ақын қатты жараланды: сол қолына оқ тиіп, II топтағы ҰОС-ның мүгедегі атанды және әскер қатарынан босатылды.

Әскер қатарынан босағаннан кейін Сырбай Мәуленовтің өмірі әдебиет пен қоғамдық жұмыстарға толы болды. 1943–1950 жж. Қостанай облыстық радиокомитетінде редактор, облыстық «Большевиктік жол» газетінде редактордың орынбасары болып істеді.

Алматы қ. Қазақ көркем әдебиеті баспасының редакторы (1951–1955). Қазақстан Жазушылар одағының әдеби кеңесшісі, «Қазақ әдебиеті» газеті бас редакторының орынбасары (1955–1957 және 1971–1977), «Жұлдыз» әдеби журналының бас редакторы (1964–1971).

Сырбай Мәуленов – қазақтың біртуар ақындарының бірі, оның шығармашылығында қазақтың ғасырлар бойы қалыптасқан ақындық дәстүрі мен заманауи ақындық мәдениеттің жетістіктері ұштастық тапқан.

«Өлеңдер» атты тұңғыш өлеңдер жинағы 1948 ж. жарық көрді. Қырыққа жуық өлеңдер жинағының, соның ішінде балаларға арналған әңгімелер мен өлеңдер жинағының авторы. Ақын аударма саласында да жемісті еңбек етті. А. С. Пушкиннің, М. Лермонтовтың, Н. Некрасовтың, Т. Шевченконың, В. Маяковскийдің, А. Блоктың, С. Есениннің, Н. Тихоновтың, М. Шолоховтың, А. Навоидің шығармаларын қазақ тіліне аударды.

1971 ж. С. Мәуленовке «Арша» және «Апрель жаңбыры» өлеңдер кітабы үшін Абай атындағы Қазақ КСР-інің мемлекеттік сыйлығы берілді.

I дәрежелі Отан соғысы, Еңбек Қызыл Ту, Халықтар достығы, «Құрмет белгісі» ордендерімен, «Ерлігі үшін», «Ленинградты қорғағаны үшін» медалімен, А. А. Фадеев атындағы медальмен марапатталған.

Қазақ КСР Президентінің 1990 жылғы 16 тамыздағы жарлығымен Сырбай Мәуленовке «Қазақ КСР халық жазушысы» құрметті атағы берілді.

1991 ж. ақынға «Қостанай қаласының құрметті азаматы» атағы берілді.

Мәуленов 1993 ж. 13 ақпанда 71 жасында өмірден өтті, оның артында елімен бірге жасайтын, өмірді жырлаған тамаша туындылары қалды. Ол Алматы қ. Кеңсай зиратында жерленді.

Ақын қайтыс болғаннан кейін 1993 жылғы 22 қарашада ҚР Министрлер кабинеті «Халық жазушысы Сырбай Мәуленовті мәңгі есте қалдыру туралы» (№ 1170) қаулы қабылдады.

Соның негізінде Алматы, Қызылорда, Арқалық, Қостанай қалаларындағы көшелерге ақынның есімі берілді. Сырбай Мәуленов тұрған үйге мемориалдық тақта орнатылған. Жангелдин ауданының Торғай к. орта мектеп және Нұр-Сұлтан қ. № 37 орта мектеп, Қостанай қ. гимназия Сырбай Мәуленовтің есімімен аталады. 2004 ж. гимназияда мұражай ашылды.

Нұр-Сұлтан қ. ҚР тұңғыш Президенті мұражайында Сырбай Мәуленовке арналған бөлім ашылды.

Сырбай Мәуленов атындағы әдеби қор құрылды, ол ақынның кітаптарынан басқа оның мұрағатын да жинаумен айналысады.

2011 жылға дейінгі мәліметтерді «2002, 2012 жылдарға берілген Қостанай облысының атаулы күндері және оқиғалар күнтізбегілерінен» және «Өлеңім – өмірім менің» библиогр. әдебиет көрсеткішінен қараңыз.

Шығармалары:

1. Дала дабылы [Мәтін] : [өлеңдер жинағы] / С. Мәуленов. – Алматы : Қазақтың біріккен мемлекет баспасы, 1949. – 102 б.

2. Жолдас [Мәтін] : өлеңдер мен поэмалар / С. Мәуленов. – Алматы : Қазақтың мемлекеттік көркем әдебиет баспасы, 1954. – 110 б.

3. Жұлдызды жылдар [Мәтін] / С. Мәуленов. – Алматы : Қазақ мемлекет баспасы, 1963. – 180 б.

4. Жұтсаң мөлдір ауаны [Мәтін] С. Мәуленов // Атамекен : өлеңдер / [құраст. А. Омаров]. – Алматы, 1981. – Б. 60–61.

5. Магниттаудың оттары [Мәтін] : [өлеңдер] / С. Мәуленов. – Алматы : Қазақтың мемлекеттік көркем әдебиет баспасы, 1952. – 124 б.

6. Мадагаскар (Медсестра Элаға) [Мәтін] С. Мәуленов // Гүлдесте : жыр жинағы / [құраст. Д. Стамбеков]. – Алматы, 1988. – Б. 25–27.

7. Мен – партия солдататымын ; Киров музейінде ; Көсем тұлғасы [Мәтін] : партия туралы өлеңдер / С. Мәуленов // Шабыттың қайнар бұлағы / [құраст. ред. Қ. Көпішев]. – Алматы, 1959. – Б. 70–72.

8. Менің Республикам [Мәтін] / С. Мәуленов // Мереке : Қазақстанның алпыс жылдығына арналған жыр-кітап / құраст. Б. Аманшин. – Алматы, 1980. – Б. 58–63.

9. Совнарком председателі ; Әскери тілші [Мәтін] : [өлеңдер] / С. Мәуленов / Советтік менің өз елім : (қазақ жазушыларының өлеңдері) / [С. Жиенбаев, В. Григорьев]. – Алматы, 1967. – Б. 90–92.

Аудармалары:

1. Бернс, Р. Өлеңдер [Мәтін] / Р. Бернс ; аударған С. Мәуленов. – Алматы : Жазушы, 1968. – 48 б.
2. Кәрім, М. Талтүс [Мәтін] : [өлеңдер жинағы] / М. Кәрім ; [ауд.: Ж. Молдағалиев, С. Мәуленов]. – Алматы : Жазушы, 1972. – 152 б.
3. Рыльский, М. Раушан мен жүзім [Мәтін] : өлеңдер мен поэма / М. Рыльский ; аударған С. Мәуленов [және т. б.]. – Алматы : Жазушы, 1986. – 160 б. : сурет., портр. – (Бауырлас жырлар).
4. Толстой, Л. Н. Өңгімелер [Мәтін] / Л. Н. Толстой ; ауд.: С. Мәуленов, С. Шаймерденов, С. Жүнісов, Ж. Молдағалиев. – Алматы : Жазушы, 1968. – 208 б.
5. Тұрсын-заде, М. Үндістан қиссасы [Мәтін] : өлеңдер мен поэма / М. Тұрсын-заде ; ауд.: Ғ. Орманов, С. Мәуленов. – Алматы : Жазушы, 1972. – 124 б.
6. Хикмет, Н. Өлеңдер [Мәтін] / Н. Хикмет ; ауд.: С. Мәуленов, Ғ. Қайырбеков. – Алматы : Қазақтың мемлекеттік көркем әдебиет баспасы, 1952. – 108 б.
7. Шевченко, Т. Өлеңдер, балладалар [Мәтін] / Т. Шевченко ; ауд.: С. Мәуленов, Қ. Аманжолов. – Алматы : Жазушы, 1968. – 52 б. – (Ұлы ақындар кітапханасы).
8. Шевченко, Т. Таңдамалы шығармалары [Мәтін] / Т. Шевченко ; ауд.: С. Мәуленов, Ғ. Қайырбеков. – Алматы : Қазақтың мемлекеттік көркем әдебиет баспасы, 1961. – 253 б.
9. Шевченко, Т. Таңдамалы шығармалары [Мәтін] / Т. Шевченко ; ауд.: С. Мәуленов, Ғ. Қайырбеков. – Алматы : Қазақтың мемлекеттік көркем әдебиет баспасы, 1964. – 252 б.
10. Шелли, П. Б. Өлеңдер мен поэма [Мәтін] / П. Б. Шелли ; ауд.: С. Мәуленов, Ж. Қыдыров. – Алматы : Жазушы, 1971. – 64 б. – (Ұлы ақындар кітапханасы).

С. Мәуленовтің құрастыруымен шыққан кітаптар:

1. Пушкин, А. С. Проза [Мәтін]. Т. 2 / А. С. Пушкин ; [құраст. С. Мәуленов]. – Алматы : Жазушы, 1975. – 340 б.
2. Шипин, О. Таңдамалы шығармалар: өлеңдер мен дастандар [Мәтін] / О. Шипин ; құраст. С. Мәуленов. – Алматы : Қазақтың мемлекеттік көркем әдебиет баспасы, 1961. – 244 б.

Ол туралы әдебиеттер:

1. Ақын, халық жазушысы Сырбай Мәуленовтың 90 жылдығына арналған аймақтық конференцияның материалдары / Қостанай облысы әкімдігінің мәдениет басқармасы Л. Н. Толстой атындағы ОӘФК ; Облыстық шығармашылық үйі. – Қостанай, 2012. – 97 б.
2. Бекбосынова, А. Х. С. Мәуленов өлеңдеріндегі теңеу [Мәтін] / А. Х. Бекбосынова. – Қостанай : Центрум, 2014. – 152 б.
3. Жыр тұлпары Сырағаң [Мәтін] : Сырағаң туралы сыр // Өнесұлы, Ж. Мақтанышы елімнің / Ж. Өнесұлы. – Алматы, 2010. – Б. 24–42.

4. Көбеева, С. Мәуленов Сырбай [Мәтін] : [ақын, Қазақстанның халық жазушысы] / С. Көбеева // Қаныш Сәтбаев : энциклопедия / [бас ред. Б. Ө. Жақып]. – Алматы, 2011. – Б. 389.
5. Мәуленов Сырбай [Мәтін] // Жамбыл : энциклопедия / бас ред. Ж. Тойбаева ; құраст.-авт.: Н. Мауытов [және т. б.]. – Алматы, 2016. – Б. 375–376.
6. Мәуленов Сырбай [Мәтін] // Мұқағали Мақатаев : энциклопедия / [құраст.: Б. Айдарова, Қ. Ботбай, Т. Рсаев]. – Алматы, 2016. – Б. 498–499.
7. Мәуленов Сырбай [Мәтін] // Торғай елі : энциклопедия / құраст. Т. Рсаев ; ред. А. Ахметов. – Алматы, 2013. – Б. 289–291.
8. Мәуленов Сырбай [Мәтін] : [ақын, жазушы] // Торғай энциклопедиясы / бас ред. Г. Қ. Сәрсекей. – Алматы, 2018. – Б. 333–334.
9. Мәуленов Сырбай [Мәтін] // Ахмет Байтұрсынұлы : энциклопедия / бас ред. Ж. Тойбаева ; құраст.: Ғ. Жандыбаев [және т. б.]. – Алматы, 2017. – Б. 378.
10. Өлеңім – өмірім менің [Мәтін] : (Қазақ КСР жазушысы С. М. Мәуленовтың 90 жасқа толуына орай) : библиогр. әдебиет көрсеткіші = (к 90-летию со дня рождения Народного писателя Казахской ССР С. Мауленова) : библиогр. указ. лит. / [құраст.: Б. Б. Сеитова, Р. И. Борисенко ; ред. В. К. Бексултанова ; отв. за вып. Г. Г. Казина]. – Костанай, 2011. – 48 б.
11. Сарабдал суреткер, сыншыл ой [Мәтін] : [Сырбай Мәуленов туралы] // Ергөбек, Қ. Өлеңсөз : қазақ өлеңі хақында / Қ. Ергөбек. – Алматы, 2012. – Б. 145–153.

Мақалалар:

1. Абдрасилова, Б. А. Қаһарман батыр ұстаздар [Мәтін] : Ұлы жеңіске – 70 жыл / Б. А. Абдрасилова // Білім берудегі менеджмент = Менеджмент в образовании. – 2015. – № 1. – Б. 116–119.
2. Ашықбаев, Ертай. Соғыстан қайтқан Сырбай [Мәтін] : [ақын С. Мәуленов туралы] / Ертай Ашықбаев // Қазақ әдебиеті. – 2016. – 15–21 қаңтар. – Б. 5.
3. Әбіш, Дамир. Сырбайдың сырлы әлемі [Мәтін] : [халық жазушысы, ақын С. Мәуленовтың 90 жыл толуына орай Қостанай қ. аймақтық конф. болып өтті] / Дамир Әбіш ; суреттерді түсірген Айбек Жүзбай // Қостанай таңы. – 2012. – 17 қазан. – Б. 1, 2.
4. Әнесұлы, Жұмат. Ақындар түбегінде [Мәтін] : [жазушы, ақын С. Мәуленовтің 50 жылдық мерейтойына киіз үйлер қойылған жер осылай аталып кеткен] / Жұмат Әнесұлы // Қазақ әдебиеті. – 2016. – 19–25 ақпан. – Б. 11.
5. Баяхметқызы, Ләззат. Жыр тұлпары, сыр сұңқары Сырағаң [Мәтін] : [ақын Сырбай Мәуленов 95 жаста] / Ләззат Баяхметқызы // Арқалық хабары. 2017. – 3 қараша. – Б. 4.
6. Боранбаев, Жарылқасын. Сырбайдың сыршыл әлемі [Мәтін] : [ақын Мәуленов туралы] / Жарылқасын Боранбаев // Ана тілі. – 2013. – 23–29 мамыр. – Б. 3.
7. Ғали, Төре. Сыршыл жырдың саңлағы [Мәтін] : [ақын С. Мәуленов] / Төре Ғали // Айқын. – 2013. – 6 ақпан. – Б. 6.
8. Ергөбек, Құлбек. «Жапырақпын жаңбыр шайып жаңарған...» [Мәтін] : [ақын Сырбай Мәуленов туралы] / Құлбек Ергөбек // Қазақ әдебиеті. – 2014. – 11–31 шілде. – Б. 13.

9. Есдәулет, Ұлықбек. Сырнай сазды Сырбай ақын [Мәтін] : [Мәуленов туралы] / Ұлықбек Есдәулет // Қазақ әдебиеті. – 2012. – 21–27 қыркүйек. – Б. 6.
10. Жақсанов, Оразалы. «Ақынның ұлы болғанымға мақтанамын» [Мәтін] : дейді қазақтың көрнекті ақыны Сырбай Мәуленовтың ұлы Қасым Мәуленов / Оразалы Жақсанов // Ана тілі. – 2013. – 4–10 шілде. – Б. 8.
11. Жасыратын ештеңе жоқ [Мәтін] : [ақын-жазушылардың қалжыңдары] / («...Деген екен!» кітабынан ; құрастырған Мақсұтбек Ниязбеков) // Жас Қазақ. – 2018. – 14 желтоқсан. – Б. 8.
12. Жиналыста [Мәтін] : қаламгерлер қағымталары / [газ. ред.] // Қазақ. – 2015. – 6–13 наурыз. – Б. 12.
13. Қабышұлы, Ғаббас. «Арыстан аға» [Мәтін] : [ақын Сырбай Мәуленов] / Ғаббас Қабышұлы // Жас Қазақ. – 2019. – 15 наурыз. – Б. 11.
14. Қабышұлы, Ғаббас. Нығаң, Сыр-аға және Әнуар [Мәтін] : («Қазақ әдебиеті» газетінің бас редакторлары Нығмет Ғабдуллин, Сырбай Мәуленов, Әнуар Әлімжанов) / Ғаббас Қабышұлы // Қазақ әдебиеті. – 2019. – 6 желтоқсан. – Б. 12.
15. Қостанайда көшесі бар Сырбайдың [Мәтін] : қазақтың көрнекті ақыны, даңқты жерлесіміз Сырбай Мәуленов хақында / [газ. ред.] ; сурет ғаламтордан алынды // Наш Қостанай. – («Біздің Қостанай» қосымшасы). – 2018. – 17 шілде. – Б. 7.

С. Мәуленовке арналған өлеңдер:

1. Қойшыбайұлы, Ибадат. Ақын Сырбайға арнау ; Анамыз Нәзипа Құлжановаға ; Ақиық ақын Мұқағали Мақатаевқа [Мәтін] : [өлеңдер] / Ибадат Қойшыбайұлы ; бөлімді Дамир Әбіш жүргізеді // Қостанай таңы. – 2013. – 20 наурыз. – Б. 9.
2. Салықов, Кәкімбек. Тобыл толғаныстары [Мәтін] : [Сырбайға] / Кәкімбек Салықов // Қостанай таңы. – 2013. – 28 тамыз. – Б. 5.
3. Сыр-аға [Мәтін] : (Сырбай Мәуленовке) // Шаяхмет, А. Сенім / А. Шаяхмет. – Алматы, 2019. – Б. 65.
4. Торғайдың торғын түндері [Мәтін] : Сырбай Мәуленовке : [өлең] // Оңғарсынова, Фариза. Шілде / Фариза Оңғарсынова. – Алматы, 2019. – Б. 10.

Қазақстан Республикасының 2022 жылы аталып өтілетін және еске алынатын күндері

Қаңтар

- 1 – әнші, КСРО халық әртісі, Халық қаһарманы Бағланова Роза Тәжібайқызы, туғанына 100 жыл (1922–2011).
- 1– актриса, Қазақстанның халық әртісі, КСРО халық әртісі Жандарбекова Шолпан Исабекқызы, туғанына 100 жыл (1922–2005).
- 1- әнші, режиссер, Қазақстанның халық әртісі Досымжанов Байғали, туғанына 100 жыл (1922–1998).
- 1- актер, Қазақстанның еңбек сіңірген әртісі Өгізбаев Жағда Ордабайұлы, туғанына 110 жыл (1912–1962).
- 1 – эстрада әншісі, Қазақстанның халық әртісі Тыныштығұлова Сара Өрдембайқызы, туғанына 80 жас (1942).
- 1 – химия ғылымының докторы, профессор, Қазақстан ҒА-ның академигі Зақунбаева Гауһар Дәуленқызы, туғанына 90 жас (1932).
- 3 – биология ғылымының докторы, профессор, Қазақ КСР-інің еңбек сіңірген ғылым қайраткері Митрофанов Валерий Петрович, туғанына 90 жас (1932–2001).
- 5 – әнші, Қазақстанның халық әртісі Нүсіпжан Нұрғали, туғанына 85 жас (1937).
- 6 – химия ғылымының докторы, профессор, Қазақстан ҒА-ның академигі, Қазақ КСР-інің еңбек сіңірген ғылым қайраткері Надиров Надыр Кәрімұлы, туғанына 90 жас (1932).
- 8 – ақын Бейсембеков Тілеуғазы, туғанына 80 жас (1942).
- 8 – әнші, күйші, домбырашы, Қазақстанның халық әртісі Жантілеуов Қали, туғанына 120 жыл (1902–1993).
- 9 – ақын Мүсірепов Қосжан, туғанына 90 жыл (1932–1967).
- 11 – театр сыншысы, профессор, Қазақстанның еңбек сіңірген өнер қайраткері Сығай Әшірбек Төребайұлы, туғанына 75 жыл (1947–2014).
- 12 – мемлекет және қоғам қайраткері Қонаев Дінмұхамед Ахметұлы туғанына 110 жыл (1912–1993).
- 14 – физика-математика ғылымының докторы, профессор Сапа Василий Антонович, туғанына 100 жыл (1922–1994).
- 15 – ақын Ырзабаев Боранғали, туғанына 90 жыл (1932–1995)
- 16 – газет «Ленинская смена», жарық көргеніне 100 жыл (1922).
- 19 – актер, режиссер, Қазақстанның халық әртісі Диордиев Евгений Яковлевич, туғанына 110 жыл (1912–1985).

- 20 – кинорежиссер, Қазақстанның еңбек сіңірген өнер қайраткері Карпов Александр Яковлевич, туғанына 100 жыл (1922–1998).
- 20 – ақын Әлімұлы Аманхан, туғанына 70 жыл (1952–2020).
- 22 – ақын, қоғам қайраткері Салықов Кәкімбек, туғанына 90 жыл (1932–2013).
- 24 – әртіс, Қазақстанның халық әртісі Жолымбетов Әтейбек, туғанына 110 жыл (1912–1994).
- 29 – ақын Саин Жұмағали, туғанына 110 жыл (1912–1961).

Ақпан

- 2 – Қазақстанның еңбек сіңірген өнер қайраткері Зальцман Павел Яковлевич, туғанына 110 жыл (1912–1985).
- 9 – жазушы, драматург Жандарбеков Болат, туғанына 90 жыл (1932–1991).
- 10 – техника ғылымының докторы, академик Ержанов Жақан Сүлейменұлы туғанына 100 жыл (1922–2003).
- 13 – балет әртісі, балетмейстер, педагог, Қазақстанның халық әртісі Райбаев Зәуірбек Молдағалиұлы, туғанына 90 жыл (1932–2011).
- 16 – жазушы Шүкіров Зейнолла, туғанына 95 жыл (1927–1979).
- 18 – ақын Елубай Ескен Еркешұлы, туғанына 80 жыл (1942–2017).
- 20 – ақын Әміреұлы Махмұтбай, туғанына 80 жас (1942).
- 21 – әртіс, КСРО және Қазақстанның халық әртісі Бөкеева Хадиша, туғанына 105 жыл (1917–2011).
- 22 – кинорежиссер, Қазақстанның еңбек сіңірген өнер қайраткері Бегалин Мәжит Сапарғалиұлы, туғанына 100 жыл (1922–1978).
- 24 – ұшқыш, Халық қаһарманы Доспанова Хиуаз Қайырқызы, туғанына 100 жыл (1922–2008).
- 24 – «Бөбек» балалар қайырымдылық қорының құрылғанына 30 жыл (1992).
- 26 – жазушы Устинов Альберт, туғанына 90 жыл (1932–2014).

Наурыз

- 1 – ақын Нысаналин Аян, туғанына 80 жас (1942).
- 1 – жазушы, аудармашы Петров Ростислав, туғанына 90 жас (1932).
- 3 – жазушы Тұрлыбаев Жолдасбай, туғанына 90 жас (1932).
- 3 – ақын Айбергенов Төлеген, туғанына 85 жыл (1937–1967).
- 4 – ақын Қашқынов Жеңіс, туғанына 80 жыл (1942–2005).
- 5 – ақын Баймолдин Сәбит, туғанына 80 жыл (1942–2001).
- 6 – заңгер, заң ғылымдарының докторы, профессор Шайкенов Нағашыбай Аманғалиұлы, туғанына 75 жыл (1947–2000).

- 8 – әнші, Қазақстанның халық әртісі Омарова Жамал, туғанына 110 жыл (1912–1976).
- 8 – әнші, Қазақстанның халық әртісі Серікбаева Жұмабике, туғанына 105 жыл (1917–1996).
- 9 – жазушы Елубай Смағұл, туғанына 75 жас (1947).
- 10 – скрипкашы, Қазақстанның еңбек сіңірген өнер қайраткері, профессор Қасейінов Дүйсен Қорабайұлы, туғанына 75 жас (1947).
- 15 – жазушы Жұманов Ирисалы, туғанына 80 жыл (1942).
- 17 – жазушы Майтанов Бақытжан, туғанына 70 жас (1952).
- 18 – ақын, аудармашы Абайділданов Әділбек, туғанына 90 жыл (1932–1984).
- 19 – ақын Бұғыбаева Қанипа, туғанына 80 жыл (1942–2004).
- 22 – ақын Рахымбекұлы Әскербек, туғанына 80 жас (1942).
- 22 – жазушы Мүсірепов Ғабит, туғанына 120 жыл (1902–1985).
- 23 – әдебиеттанушы, сыншы, ҚР ҰҒА академигі, филология ғылымдарының докторы, профессор Қирабаев Серік Смайылұлы, туғанына 95 жас (1927).
- 29 – жазушы, драматург Бодықов Оразбек, туғанына 95 жыл (1927–1997).

Сәуір

- 4 – жазушы Келімбетов Немат, туғанына 85 жыл (1937–2010).
- 4 – ақын Ақай Аманбек, туғанына 75 жас (1947).
- 5 – сықақшы Кенеев Таңдай, туғанына 75 жыл (1947–2008).
- 7 – суретші, ұлттық гобелен өнерінің негізін салушылардың бірі Тыныбеков Құрасбек, туғанына 75 жыл (1947–1980).
- 12 – педагог, тарихшы, өнертанушы, Қазақстанның еңбек сіңірген мәдениет қызметкері Мекішев Бахтажар, туғанына 95 жыл (1927–2005).
- 15 – жазушы, Қазақстан Республикасының Халық жазушысы Шаймерденов Сафуан, туғанына 100 жыл (1922–2007).
- 17 – режиссер, актер, драматург, театр және қоғам қайраткері Шанин Жұмат Тұрғынбайұлы, туғанына 130 жыл (1892–1938).
- 19 – пианист, Қазақстанның халық әртісі Әубәкірова Жәния Яхияқызы, туғанына 65 жыл (1957).
- 22 – әнші, композитор, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері Тінәлиев Әбиірбек Берденұлы туғанына 65 жас (1957).
- 24 – жазушы-публицист, мемлекет қайраткері Смайылов Камал Сейітжанұлы, туғанына 90 жыл (1932–2003).
- 25 – ақын Сейілхан Роза, туғанына 50 жас (1972).
- 26 – жазушы, Қазақстанның еңбек сіңірген архитекторы Уәлиханов Шота, туғанына 90 жыл (1932–2021).
- 27 – ақын Құныпияұлы Кәдірбек, туғанына 60 жас (1962).

Мамыр

- 1 – жазушы Омарұлы Бауыржан, туғанына 70 жас (1952).
- 2 – опера әншісі, КСРО халық әртісі Байсейітова Күләш Жасынқызы, туғанына 110 жыл (1912–1957).
- 5 – ақын Исақ Сарманбай, туғанына 70 жас (1952).
- 5 – актер, Қазақстанның халық әртісі Әбдірәсілов Құрбан, туғанына 90 жыл (1932).
- 5 – жазушы, аудармашы Ахметов Әбдірашит, туғанына 110 жыл (1912–1984).
- 5 – жазушы Сопыбеков Адырбек, туғанына 85 жыл (1937).
- 8 – әртіс, КСРО және Қазақстанның халық әртісі Әшімов Асанәлі, туғанына 85 жас (1937).
- 9 – ақын, Қазақстанның халық ақыны Жамбылов Әлімқұл, туғанына 95 жыл (1927–2015).
- 10 – ақын Байбақов Оразбай, туғанына 80 жас (1942).
- 10 – композитор Байділдаев Өмірбек, туғанына 90 жыл (1932–1997).
- 14 – режиссер, Қазақстанның еңбек сіңірген өнер қайраткері Атабаев Болат Манашұлы, туғанына 70 жас (1952–2021).
- 15 – мемлекет және қоғам қайраткері, Социалистік Еңбек Ері, туғанына 105 жыл (1917–1989).
- 15 – жазушы Рүстемов Мұхамеджан, туғанына 90 жас (1932).
- 23 – хореограф, биші, Қазақстанның және КСРО-ның халық әртісі Чернышева Лидия Демьяновна, туғанына 110 жыл (1912–1975).
- 27 – мемлекет қайраткері, филология ғылымдарының докторы, профессор Жолдасбеков Мырзатай, туғанына 85 жас (1937).
- 27 – жазушы Марат Мәжиттің туғанына 80 жас (1942).

Маусым

- 1 – ақын, аудармашы Құрманғали Қуанышбай Сарықбайұлы, туғанына 80 жас (1942).
- 3 – жастар қозғалысын ұйымдастырушы, интернационалист қайраткер Мұратбаев Ғани, туғанына 120 жыл (1902–1925).
- 5 – ғалым, техника ғылымдарының докторы, профессор Байболов Серікпек Мұқашұлы, туғанына 85 жас (1937).
- 11 – әртіс, Қазақстанның еңбек сіңірген әртісі Жанғалиева Бақыт, туғанына 75 жас (1947).
- 15 – дирижер, КСРО және Қазақстанның халық әртісі Қажығалиев Шамғон Сағаддинұлы, туғанына 95 жыл (1927–2015).
- 15 – тракторист, Социалистік Еңбек Ері Есқараев Ажихан, туғанына 85 жас (1937).
- 16 – мемлекет және қоғам қайраткері Меңдешов Сейтқали, туғанына 140 жыл (1882–1937).
- 18 – химия ғылымының докторы, профессор Бижанов Фрунзе

- Бижанұлы, туғанына 90 жыл (1932–1999).
- 18 – жазушы, аудармашы Ипмағамбетов Әнуар Нұрғалиұлы, туғанына 110 жыл (1912–1996).
- 22 – жазушы Сматаев Софы, туғанына 75 жас (1942).
- 25 – әскери қайраткер Ертаев Бақытжан, туғанына 65 жас (1952).

Шілде

- 1 – ғалым, техника ғылымдарының докторы, профессор Құлыбаев Асқар Алтынбекұлы, туғанына 85 жас (1937).
- 2 – ақын, Қазақстанның халық жазушысы, қоғам қайраткері Шаханов Мұхтар, туғанына 80 жас (1942).
- 4 – ғалым, физика-математика ғылымдарының докторы
- 9 – ақын Ізтілеуов Тұрмағанбет, туғанына 140 жыл (1882–1939).
- 14 – жазушы Әбдірахманов Мұхамеджан, туғанына 80 жас (1942).
- 15 – Кеңес Одағының батыры Мәметова Мәншүк Жиенғалиқызы, туғанына 100 жыл (1922–1943).
- 21 – әртіс, Қазақстанның еңбек сіңірген әртісі Байзақова Махпуза Исақызы, туғанына 95 жыл (1927–1988).
- 27 – композитор, ұлттық музыкалық фольклор зерттеушісі Қабыкей Ахмерұлы, туғанына 95 жыл (1927–2012).

Тамыз

- 1 – композитор, педагог, Қазақстанның және КСРО-ның Халық әртісі Рахмадиев Еркеғали, туғанына 90 жыл (1932–2013).
- 5 – әскери ұшқыш, авиация генерал-майоры, екі мәрте Кеңес Одағының батыры Бигелдинов Талғат Жақыпбекұлы, туғанына 100 жыл (1922–2014).
- 10 – мемлекет қайраткері, Социалистік Еңбек Ері Әшімов Байкен, туғанына 105 жыл (1917–2010).
- 12 – суретші, Қазақстанның еңбек сіңірген өнер қайраткері Сыдыханов Әбдірашит Аронұлы, туғанына 85 жыл (1937–2011).
- 14 – композитор, педагог Сарыбаев Болат Шамғалиұлы, туғанына 95 жыл (1927–1984).
- 15 – жазушы Шынбатыров Әбді, туғанына 80 жыл (1942–2012).
- 20 – инженер-құрылысшы, мемлекет қайраткері Қараманов Ұзақбай Қараманұлы, туғанына 85 жыл (1937–2017).
- 24 – сәулетші, Қазақстанның еңбек сіңірген архитекторы Сейдалин Рүстем Аббасұлы, туғанына 95 жыл (1927–2015).
- 25 – тарихшы, тарих ғылымдарының докторы Атабаев Қамбар, туғанына 75 жыл (1947–2014).
- 30 – мемлекет және қоғам қайраткері Жұмабай Шаяхметовтің туғанына 120 жыл (1902–1966).

Қыркүйек

- 1 – ақын Өтеген Оралбаевтың туғанына 70 жас (1952).
- 1 – режиссер, педагог, қоғам қайраткері, Қазақстанның және КСРО-ның халық әртісі, Халық қаһарманы Мәмбетов Өзербайжан Мәдиұлы, туғанына 90 жыл (1932–2009).
- 2 – суретші, Қазақстанның еңбек сіңірген өнер қайраткері Қарсақбаев Ыдырыс, туғанына 90 жыл (1932–2015).
- 2 – опера әншісі, Қазақстанның халық әртісі Мұсабаев Мұрат Хасенұлы, туғанына 85 жыл (1937–1993).
- 3 – дирижер, Қазақстанның халық әртісі Османов Тұрғыт Садуақасұлы, туғанына 95 жыл (1927–1982).
- 5 – мемлекет қайраткері, ғалым, ағартушы, ақын, публицист, ұлттық жазудың реформашысы, қазақ лингвистикасы мен әдебиеттану ғылымының негізін қалаушы, ХХ ғ. басындағы қазақ халқының ұлт-азаттық қозғалысы жетекшілерінің бірі Байтұрсынұлы Ахмет, туғанына 150 жыл (1872–1937).
- 8 – ақын Трофимов Роман, туғанына 110 жыл (1912–1996).
- 9 – жазушы Досжан Дүкенбай, туғанына 80 жыл (1942–2013).
- 11 – жазушы, қоғам қайраткері Шарипов Сабыр, туғанына 140 жыл (1882–1942).
- 12 – журналист, мемлекет және қоғам қайраткері Сәрсенбаев Алтынбек, туғанына 60 жыл (1962–2006).
- 15 – әнші, Қазақстанның еңбек сіңірген әртісі Бейсенов Бердібек Сәрсенұлы, туғанына 95 жыл (1927–2002).
- 16 – балерина, Қазақстанның халық әртісі Байсейітова Раушан Хатиятқызы, туғанына 75 жыл (1947).
- 22 – этнограф, Алаш қайраткері Бекімов Молданияз, туғанына 140 жыл (1882-ө.ж.б).
- 28 – жазушы Мұртаза Шерхан, туғанына 90 жыл (1932–2018).
- 28 – Дүниежүзілік бірінші қазақ құрылтайының өткеніне 30 жыл (1992).
- 29 – Ертіс-Қарағанды каналының қазыла бастағанына 60 жыл (1962).

Қазан

- 1 – техника ғылымының докторы, Қазақстан ҒА-ның академигі Шөкин Шапық, туғанына 110 жыл (1912–2003).
- 5 – ақын Раушанов Есенғали Әбдіжаппарұлы, туғанына 65 жыл (1957–2021).
- 5 – скрипкашы, педагог, Қазақстанның еңбек сіңірген қызметкері Қожамқұлова Балым Серәліқызы, туғанына 85 жыл (1937–2021).
- 6 – елші, мемлекет және қоғам қайраткері Төреқұлов Нәзір, туғанына 130 жыл (1892–1937).
- 15 – жазушы Жұматов Ғалымбек, туғанына 70 жас (1952).

- 15 – жазушы, әдебиеттанушы Бектұров Жайық, туғанына 110 жыл (1912–1998).
- 17 – ақын Сүлейменов Нәмет, туғанына 100 жыл (1922–1996).
- 19 – тіл білімі маманы, профессор Хасенов Әмеди, туғанына 95 жыл (1927–1990).
- 20 – айтыскер ақын Оспанбекова Жұмаш Әбдірақымқызы, туғанына 75 жас (1947).
- 26 – ақын Дулати Сатыбалды Қосалыұлы туғанына 80 жас (1942).
- 28 – әнші, Қазақстанның халық әртісі Рымбаева Роза Қуанышқызы, туғанына 65 жас (1957).

Қараша

- 1 – опера әншісі, Қазақстанның халық әртісі Бейсекова Шабал, туғанына 105 жыл (1917–1997).
- 7 – жазушы Снегин Дмитрий, туғанына 110 жыл (1912–2001).
- 7 – Қазақстанның халық әртісі Нэльская Лия Владимировна, туғанына 90 жыл (1932–2013).
- 8 – әнші, Қазақстанның халық әртісі Әшімова Бақыт, туғанына 85 жыл (1937–2012).
- 10 – жазушы Шұғайыпұлы Ислам, туғанына 90 жыл (1932–2001).
- 10 – жазушы Алдабергенов Сыдық, туғанына 100 жыл (1922–2005).
- 11 – әртіс, көркемсөз оқушы, Қазақстанның халық әртісі Ғалиева Гүлжиһан Қалиқызы, туғанына 105 жыл (1917–1982).
- 12 – кинооператор, Қазақстанның еңбек сіңірген әртісі Аранышев Михаил Феодорович, туғанына 110 жыл (1912–1989).
- 15 – жазушы Адамбеков Садықбек, туғанына 100 жыл (1922–2002).
- 15 – жазушы Төлендиев Нығмет, туғанына 100 жыл (1922-).
- 15 – әнші, Қазақстанның халық әртісі Илахунова Раушангүл Сәйтқызы, туғанына 100 жыл (1922–2000).
- 17 – ақын, жазушы, драматург Ғалымов Әкірам, туғанына 130 жыл (1892–1913).
- 23 – композитор, Қазақстанның халық әртісі Күмісбеков Кенжебек, туғанына 95 жыл (1927–1997).
- 29 – жазушы Мұстафин Ғабиден, туғанына 120 жыл (1902–1985).
- 29 – ақын Тілеужанұлы Зейнолла, туғанына 80 жас (1942).

Желтоқсан

- 2 – әдебиеттанушы, ҚР ҰҒА академигі, филология ғылымдарының докторы, профессор Бердібаев Рахманқұл Бердібайұлы, туғанына 95 жас (1927–2012).
- 2 – композитор, педагог, КСРО және Қазақстанның халық әртісі, профессор Жұбанова Ғазиза Ахметқызы, туғанына 95 жыл (1927–1993).
- 4 – жазушы, журналист Бөпежанова Әлия, туғанына 70 жас (1952).
- 4 – қобызшы, Қазақстанның халық әртісі Баязитова Гүлнафис, туғанына 105 жыл (1917–1987).
- 5 – жазушы Атығаев Әбітай, туғанына 110 жыл (1912–1985).
- 5 – тарихшы, тарих ғылымдарының докторы Алдамжаров Зұлқарнай, туғанына 85 жыл (1937–2005).
- 7 – әнші, Қазақстанның халық әртісі Әбжанов Серғали, туғанына 110 жыл (1912–1976).
- 12 – ақын Қажыбай Төлеген, туғанына 80 жас (1942).
- 12 – жазушы Сейдімбек Ақселеу Сланұлы, туғанына 80 жыл (1942–2009).
- 12 – тарих ғылымының докторы, профессор Сүлейменов Бекежан, туғанына 110 жыл (1912–1984).
- 12 – жазушы, әдебиеттанушы, Қазақстанның халық жазушысы, ҚР ҰҒА академигі, филология ғылымдарының докторы, профессор Қабдолов Зейнолла, туғанына 95 жыл (1927–2006).
- 14 – ақын Қунақова Рза, туғанына 85 жыл (1937–1995).
- 15 – жазушы Нұршайықов Әзілхан, туғанына 100 жыл (1922–2011).
- 16 – балет әртісі, КСРО және Қазақстанның халық әртісі Бапов Рамазан Садықұлы, туғанына 75 жыл (1947–2014).
- 19 – жазушы Шәріпов Әди, туғанына 110 жыл (1912–1993).
- 20 – ақын, аудармашы Душкин Николай, туғанына 100 жыл (1922–1984).
- 20 – жазушы, драматург Исабеков Дулат, туғанына 80 жас (1942).
- 22 – жазушы Кривошеков Леонид, туғанына 90 жыл (1932–2003).
- 24 – жазушы Иманғазина Бибігүл, туғанына 80 жас (1942).
- 25 – жазушы Шаханов Төлеу, туғанына 80 жыл (1942–1994).
- 25 – дін және қоғам қайраткері Халифа Алтай, туғанына 105 жыл (1917–2003).
- 26 – жазушы, аудармашы Ахметов Сейсенбек, туғанына 100 жыл (1922–1995).
- 26 – жазушы, публицист Ергөбек Құлбек, туғанына 70 жас (1952).
- 27 – тарих ғылымының докторы, академик Бейсенбаев Серікбай, туғанына 110 жыл (1912–1989).
- 28 – биші, педагог, Қазақстанның халық әртісі Жиенқұлова Шара, туғанына 110 жыл (1912–1991).
- 29 – суретші, Қазақстанның халық суретшісі Ғалымбаева Айша

Ғарифқызы, туғанына 105 жыл (1917–2008).

29 – домбырашы, күйші, композитор, Қазақстанның халық әртісі

Хамзин Мағауия, туғанына 95 жыл (1927–2000).

31 – жазушы Шашкин Зейін, туғанына 110 жыл (1912–1966).

Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік мерекелер

- 1-2 қаңтар Жаңа Жыл
- 1-наурыз Алғыс айту күні
- 8- наурыз Халықаралық әйелдер күні
- 22-наурыз Наурыз мейрамы
- 1- мамыр Қазақстан халқының бірлігі мерекесі
- 7- мамыр Отан қорғаушылар күні
- 9- мамыр Жеңіс күні мерекесі
- 4- маусым ҚР Мемлекеттік рәміздер күні
- 5-маусым Эколог күні
- 6- шілде Астана күні
- 30-тамыз Конституция күні
- 1- желтоқсан Қазақстан Республикасы Тұңғыш Президентінің күні

Ұлттық мереке

- 16 желтоқсан Тәуелсіздік күні

Кәсіптік мерекелер мен атаулы күндер

- 1-наурыз Алғыс айту күні
- 1-сәуір Күлкі күні
- 3-сәуір Геолог күні – сәуірдің бірінші жексенбісі
- 6-сәуір Тергеу қызметкерлері күні
- 12-сәуір Ғылым қызметкерлері күні
- 21-сәуір Қазақстан Республикасы Мемлекеттік күзет қызмет күні
- 15-мамыр Халықаралық отбасы күні
- 18-мамыр Халықаралық мұражай күні
- 21-мамыр Мәдениет және өнер қызметкерлерінің күні
- 31-мамыр Саяси қуғын-сүргін күндерін еске алу күні
- 31-мамыр Халықаралық темекі тартуға қарсы күрес күні
- 1-маусым Халықаралық балаларды қорғау күні
- 1-маусым ҚР салық полициясы күні
- 4-маусым Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәміздер күні
- 5-маусым Эколог күні
- 19-маусым Медицина қызметкері күні – маусымның үшінші жексенбісі
- 23-маусым Мемлекеттік қызметші күні
- 23-маусым Қазақстан полициясы күні
- 28-маусым Баспасөз күні
- 1-шілде Архитектура күні
- 2-шілде Спорт журналистерінің күні
- 14-тамыз Құрылысшы күні – тамыздың екінші жексенбісі
- 1-қыркүйек Білім күні

4-қыркүйек Мұнай газ кешені қызметкерлерінің күні
11-қыркүйек Отбасы күні – қыркүйектің екінші жексенбісі
16-қыркүйек Орман қызметкерлерінің күні
22-қыркүйек ҚР халықтарының тілдер күні
Қыркүйектің соңғы жексенбісі еңбек күні
30-қыркүйек Әділет органдары қызметкерлерінің күні
Қазанның бірінші жексенбісі мұғалімдер күні
1-қазан Халықаралық қарттар күні
6-қазан Халықаралық баспана күні
9-қазан Дүниежүзілік пошта күні
19-қазан Құтқарушы күні
28-қазан Автомобиль транспорты қызметкерлерінің күні
30-қазан Әлеуметтік қорғау жүйесі қызметкерлерінің күні – қазанның соңғы жексенбісі
8-қараша Мемлекеттік статистика күні
15-қараша Ұлттық валюта күні
17-қараша Халықаралық студенттер күні
20-қараша Ауыл шаруашылығы қызметкерлерінің күні – қарашаның үшінші Жексенбісі
21-қараша Дүниежүзілік теледидар күні
23-қараша ҚР жол полициясы күні
6-желтоқсан ҚР Прокуратурасы қызметкерлерінің күні
7-желтоқсан Азаматтық авиацияның халықаралық күні
9-желтоқсан Сыбайлас жемқорлыққа қарсы халықаралық күні
10-желтоқсан Дүниежүзілік футбол күні. БҰҰ-ның шешімімен атап өтіледі
18-желтоқсан Энергетик күні
22-желтоқсан Мұрағаттар қызметкерлері күні
28-желтоқсан Халықаралық кино күні
Желтоқсанның 2-ші жексенбісі Балалар телеарнасының халықаралық күні

2022 жылы аталынатын айы мен күндері белгісіз атаулы күндер

- Кенесарының бас батыры Шұбырпалы Ақжолтай батырдың туғанына 220 жыл (1802-1885).
- әнші-ақын Ғаббас Айтбаевтың туғанына 135 жыл (1882-1929).
- Ақын, жырау Айтбай Белгібайұлының туғанына 135 жыл (1887-1961).
- археолог, жазушы Николай Алексеевич Абрамовтың туғанына 210 жыл (1812-1870).
- айтыс ақыны Арқабай Майкөтұлының туғанына 150 жыл (1872-1934).
- батыр Асылбек Көбешұлының туғанына 170 жыл (1852-1890).
- түріктанушы ғалым Нұрбек Әбікенұлының туғанына 80 жыл (1942).
- мемлекет және қоғам қайраткері Әбілқайыр Рабатұлының туғанына 130 жыл (1892-1970).
- Әбілхайыр ханның туғанына 610 жыл (1412-1469).
- Этнограф, қоғам қайраткері, ағартушы Мұхамбетсалық Бабажановтың туғанына 190 жыл (1832-1871).
- Базар жырау Оңдасынұлының туғанына 175 жыл (1842-1911).
- Айтыс ақыны, әнші Бала Ораз Өтебайұлының туғанына 185 жыл (1837-1882).
- Батыр Бәйтiк Бәймембетұлының туғанына 260 жыл (1762-1841).
- Батыр Бұқарбай Естекбайұлының туғанына 200 жыл (1822-1898).
- Қоғам қайраткері Мұхамед-Хафиз Мырзағалиевтің туғанына 135 жыл (1887-1941).
- Батыр Наурызбай Қасымұлының туғанына 210 жыл (1812-1847).
- Би, шешен Досай Байгелұлының туғанына 330 жыл (1642-1790).
- Ақын Дулат Бабатайұлының туғанына 220 жыл (1802-1874).
- Едіге бидің туғанына 670 жыл (1352-1419/ 23).
- Ақын Есдәулет Қандекұлының туғанына 135 жыл (1887-1971).
- Күйші композитор Есбай Қалұстаұлының туғанына 180 жыл (1842-1910).
- Мемлекет және қоғам қайраткері, алаш қайраткері Серікқали Жақыповтың туғанына 130 жыл (1862-1939).
- Қазақ ханы, батыр Кенесары Қасымұлының туғанына 220 жыл (1802-1847).
- Орыс-француз соғысына қазақтардың қатысқанына 210 жыл (1812-1814).
- Мүфти Қаражігіт молда Бектауұлының туғанына 270 жыл (1752-1835).
- Қозыбай шешен Нәуіпұлының туғанына 200 жыл (1822-1914).
- Қазақ батыры Қойгелді Сартайұлының туғанына 320 жыл (1702-

1795).

- Халық ақыны Ертай Құлсаревтің туғанына 130 жыл (1892-1958).
- Би Торайғыр Едігеұлының туғанына 250 жыл (1722-1825).
- Күйші-композитор Сүгір Әлиұлының туғанына 140 жыл (1882-1961).
- Халық композиторы Түркеш Қалқаұлының туғанына 190 жыл (1832-1875).
- Ақын, сазгер, домбырашы Молдахмет Тырбаевтың туғанына 140 жыл (1882-1957).
- Досай бидің туғанына 330 жыл (1692-1790).

Шетел әдебиетшілерінің атаулы күндері

Қаңтар

- 2 - итальян суретшісі Ренато Гуттузоның туғанына 110 жыл (1912-1987).
- 1- ағылшын жазушысы Джон Роналд Рейел Толкиннің туғанына 130 жыл (1892-1973)
- 1- орыс жазушысы Е. П. Ростопчинаның туғанына 210 жыл (1812-1858).
- 1- итальян жазушысы Умберто Эконның туғанына 90 жыл (1932).
- 1- француз кескіндемешісі, мүсінші Гюстав Доренің туғанына 190 жыл (1832-1883).
- 6 - орыс композиторы, пианист Александр Николаевич Скрябиннің туғанына 115 жыл (1872-1915).
- 15 - француз драматургі Мольердің (Жан Батист Поклен) туғанына 400 жыл (1922-1973).
- 16 - орыс суретшісі А.В. Лентуовтың туғанына 140 жыл (1882-1943).
- 17 - американдық боксшы Мұхаммед Алидің туғанына 80 жыл (1942).
- 18 - ағылшын жазушысы Алан Александр Милннің туғанына 140 жыл (1882-1956).
- 20 - түрік ақыны, драматург Назым Хикметтің туғанына 120 жыл (1622-1673).
- 21 - орыс ақыны Ю.Д. Левитанскийдің туғанына 100 жыл (1922-1996).
- 23 - француз суретшісі Эдуард Маненің туғанына 190 жыл (1832-1883).
- 23 - орыс режиссері Б. А. Покровскийдің туғанына туғанына 110 жыл (1912).
- 24 - орыс жазушысы С. А. Дангуловтың туғанына 110 жыл (1912-1989).
- 25 - орыс суретшісі, академик Иван Иванович Шишкиннің туғанына 190 жыл (1832-1898).
- 25 - ағылшын жазушысы Вирджиния Вулфтің туғанына 140 жыл (1882-1941).
- 25 - дат түріктанушысы Вильхелм Людвиг ПетерТомпсеннің туғанына 180 жыл (1842-1927).
- 27 - орыс ақыны Римма Казакованың туғанына 90 жыл (1932).
- 27 - ағылшын жазушысы, математик Льюис Кэрролдың туғанына 190 жыл (1832-1898).
- 30 - америка мемлекет қайраткері Франклин Делано Рузвельттің туғанына 140 жыл (1882-1945).

Ақпан

- 2 - орыс жазушысы Е.П. Гребенконың туғанына 210 жыл (1812-1848).
- 2 - Балтық Флотының құрылғанына 310 жыл (1702).
- 2 - ирландия жазушысы Джеймс Джойстың туғанына 140 жыл (1882-1941).
- 4 - жазушы В.А. Кочетовтың туғанына 110 жыл (1912-1973).
- 7 - ағылшын жазушысы Чарльз Диккенстің туғанына 210 жыл (1812-1870).

- 11 - Ресей әртісі Л.П. Орлованың туғанына 120 жыл (1902-1975).
- 13 - орыс ақыны И.Д. Шаферанның туғанына 90 жыл (1932-1994).
- 18 - ақын, жазушы Бхин Смуллдың туғанына 100 жыл (1922-1971).
- 18 - американ жазушысы Тони Моррисонның туғанына 90 жыл (1932).
- 18 - беларус суретшісі М. А. Савицкийдің туғанына 100 жыл (1922).
- 20 - жазушы Н.Г. Гариннің туғанына 200 жыл (1852-1906).
- 21 - бурят ғалымы Доржи Банзаровтың туғанына 200 жыл (1822-1955).
- 22 - АҚШ-тың тұңғыш президенті Джорж Вашингтонның туғанына 290 жыл (1732-1799).
- 24 - орыс әншісі Майя Владимировна Кристалинскаяның туғанына 90 жыл (1932-1985).
- 24 - француз композиторы Мишель Легранның туғанына 90 жыл (1932).
- 24 - орыс жазушысы К.А. Фединнің туғанына 130 жыл (1892-1977).
- 25 - ақын, аудармашы, драматург Лев Александрович Мейдің туғанына 200 жыл (1822-1862).
- 25 - Ресей әртісі В.В. Санаевтің туғанына 110 жыл (1912-1996).
- 26 - француз жазушысы Виктор Гюгоның туғанына 220 жыл (1802-1885).
- 27 - Американ жазушысы Джон Стейнбектің туғанына 120 жыл (1902-1968).
- 27 - американ әртісі Элизабет Тейлордың туғанына 90 жыл (1932).
- 28 - итальян композиторы, дирижері, пианисті Джоаккино Антонио Россинидің туғанына 230 жыл (1792-1868).

Наурыз

- 1 - жапон әдебиетінің классигі Рюэнскэ Акутагаваның туғанына 130 жыл (1892-1927).
- 5 - ақын С. П. Гудзенконың туғанына 100 жыл (1922-1953).
- 13 - орыс археолгы М.П. Грязновтың туғанына 120 жыл (1902-1987).
- 13 - орыс ақыны Д. Н. Кугультиновтың туғанына 100 жыл (1922)
- 18 - жазушы Ф. Н. Горенштейннің туғанына 90 жыл (1932).
- 18 - француз ақыны Стефан Малларменың туғанына 175 жыл (1842-1898).
- 19 - орыс суретшісі С.Ю. Судейкиннің туғанына 135 жыл (1882-1946).
- 20 - поляк шығыстанушысы, академик В.Л. Котвичтің туғанына 150 жыл (1872-1944).
- 21 - жазушы А.Г. Малышкиннің туғанына 130 жыл (1892-1938).
- 22 - украин композиторы, пианист Н.В. Лысенконың туғанына 180 жыл (1842-1912).
- 23 - жазушы А.К. Юговтың туғанына 120 жыл (1902-1979).
- 24 - орыс суретшісі О.А. Кипенсийдің туғанына 240 жыл (1782-1836).
- 28 - чех педагогы, қоғам қайраткер Ян Амос Коменскийдің туғанына 430 жыл (1592-1670).
- 30 - ақын, драматург А.К. Гладковтың туғанына 110 жыл (1912-1976)
- 31 - балалар ақын жазушысы К.И. Чуковскийдің туғанына 140 жыл (1882-1969).

31 - австрия композиторы Франц Йозеф Гайдннің туғанына 290 жыл (1732-1809).

Сәуір

- 1 - жазушы С .П. Алексеевтің туғанына 100 жыл (1922).
- 3 - драматург М. Ф.Шатровтың туғанына 90 жыл (1932).
- 4 - жазушы Г.Д. Гребенщиковтың туғанына 140 жыл (1882-1964)
- 4 - орыс суретшісі Л.О. Пастернактың туғанына 160 жыл (1862-1945).
- 4 - режиссер, кинодраматург А.А.Тарковскийдің туғанына 90 жыл (1932-1986).
- 5 - француз суретшісі Жан Оноре Фрагонардың туғанына 290 жыл (1732-1806).
- 6 - орыс жазушысы, публицист А.И. Герценнің туғанына 210 жыл (1812-1970).
- 15 - итальян суретшісі, сәулетшісі, мүсіншісі, ғалым Леонардо да Винчидің туғанына 570 жыл (1452-1519).
- 19 - орыс жазушысы В.А. Кавериннің туғанына 120 жыл (1902-1988).
- 19 - ақын,сыншы Г.В. Адамовичтің туғанына 130 жыл (1892-1972).
- 20 - Мәскеу түбіндегі соғыстың аяқталғанына 80 жыл (1942).
- 21 - орыс мәдениеттанушысы, баспагер Ф.И. Булгаковтың туғанына 170 жыл (1852-1908).
- 25 - Ресей хоккеисті В. А. Третьяковтың туғанына 70 жыл (1952).
- 28 - жазушы В.А. Осееваның туғанына 120 жыл (1902-1969).

Мамыр

- 2 - австралия жазушысы Алан Маршаллдың туғанына 120 жыл (1902-1984).
- 7 - ағылшын ақыны Роберт Браунингтің туғанына 110 жыл (1812-1889).
- 12 - азербайжан композиторы Рауф Гаджиевтің туғанына 100 жыл (1922).
- 14 - қырғыз жазушысы, академик Түгелбай Сыдықбековтің туғанына 110 жыл (1912-1997).
- 24 - жазушы М.А. Стельмахтың туғанына 110 жыл (1912-1983).
- 26 - француз жазушысы Эдмон Гонкурдың туғанына 200 жыл (1822-1896).
- 28 - австралия жазушысы Парик Уайттың туғанына 110 жыл (1912-1990).
- 30 - жазушы И. С. Соколов-Микитовтың туғанына 130 жыл (1892-1975).
- 30 - ақын Л.И. Ошаниннің туғанына 110 жыл (1912-1996).
- 31 - жазушы К.Г. Паусовскийдің туғанына 130 жыл (1892-1968).
- 31 - орыс суретшісі М.В. Нестеровтың туғанына 160 жыл (1842-1942).

Маусым

- 7-венгрияның мемлекет қайраткері Имре Надьтің туғанына 130 жыл (1802-1958).
9-Ресей императоры І Петрдың туғанына 350жыл (1672-1725).
13 - орыс жазушысы И.А. Гончаровтың туғанына 210 жыл (1812-1891).
17 - орыс композиторы И.Ф. Стравиннің туғанына 140 жыл (1882-1971).
20 - ақын Р.И. Рождественскийдің туғанына 90 жыл (1932-1994).
27 - француз философы Жан Жак Руссоның туғанына 310 жыл (1712-1778).
28

Шілде

- 7- белорус ақыны Янке Купаланың туғанына 140 жыл (1882-1942).
10- болгар туркологы Эмил Пейчев Боевтің туғанына 90 жыл (1932)
12- азербайжан жазушысы, қоғам қайраткері Мирза Фатали Ахундовтың туғанына 210 жыл (1812-1878).
17 - Сталинград соғысының басталғанына 80 жыл (1942).
24 - француз драматургы Пьер Бомаршевтің туғанына 290 жыл (1732-1799).
24 - француз жазушысы Александр Дюманың туғанына 220 жыл
28 - ағылшын философы, әлеуметтанушы Карл Раймунд Поппердің туғанына 21 жыл (1902-1994)
28 - ақын А. А. Григорьевтің туғанына 200 жыл (1822-1864).
28 - жазушы В.В Карповтың туғанына 100 жыл (1922).

Тамыз

- 4- ағылшын ақыны Перси Биши Шелиидің туғанына 230 жыл (1792-1822)
7- ағылшын физигі Поль Андерсан Дирактың туғанына 120 жыл (1902-1984)
9 - украин эстрада әншісі С. М. Ротарудың туғанына 75 жыл (1947).
10 - бразилия жазушысы Жоржи Амадудың туғанына 110 жыл (1912-2001)
20 - жазушы В.П. Аксеновтың туғанына 90 жыл (1932).
22 - ағылшын суретшісі Обри Бердлейдің туғанына 150 жыл (1842-1898)
22 - орыс мүсіншісі А.П. Кибальниковтың туғанына 110 жыл (1912-1987)

Қыркүйек

- 3- орыс суретшісі К.А. Васильевтің туғанына 80 жыл (1942-1976).
11-американ жазушысы О. Генри (Уильям Сидней Портер) туғанына 160 жыл (1862-1910).
13 - ақын С.В. Викуловтың туғанына 100 жыл (1922).
17 - ақын Максим Танк (Евгений Иванович Скурко) туғанына 110 жыл (1912-1995).
25 - жазушы В.Н. Войновичтің туғанына 90 жыл (1932).

Қазан

- 1 - Ресей тарихшысы, академик Л Н. Гумелевтің туғанына 110 жыл (1912-

- 1992).
- 1 - орыс тарихшысы, географы П.И. Рычковтың туғанына 310 жыл (1712-1777).
 - 5 - тәжікістан Республикасының президенті Эмомали Шіріпұлы Рахмановтың туғанына 70 жыл (1952).
 - 7 - Ресей Федерациясының мемлекет және қоғам қайраткері В.В. Путиннің туғанына 70 жыл (1952).
 - 8 - ақын М. И. Цветаеваның туғанына 130 жыл (1892-1941).
 - 10 - жазушы В.К. Арсеньевтің туғанына 140 жыл (1872-1930).
 - 23 - жазушы В.И. Беловтың туғанына 90 жыл (1932).
 - 24 - венгрия композиторы Имре Кальманның туғанына 140 жыл (1882-1953).
 - 26 - орыс суретшісі В.В. Верещагиннің туғанына 180 жыл (1842-1904).
 - 27 - итальян скрипкашысы, композитор Никколо Паганинидің туғанына 240 жыл (1782-1840).
 - 31 - жазушы Е.А. Перияқтың туғанына 120 жыл (1902-1982).

Қараша

- 6 - Д.Н. Мамин-Сибиряқтың туғанына 170 жыл (1852-1912).
- 9 - ақын, аудармашы С.В. Щербинскийдің туғанына 130 жыл (1892-1991).
- 11 - америка жазушысы Курт Воннегуттың туғанына 100 жыл (1922).
- 15 - неміс жазушысы Герхарт Гауупманның туғанына 160 жыл (1862-1946).
- 16 - драматург Н.Р. Эрдманның туғанына 120 жыл (1902-1970).
- 25 - испан әдебиетінің классигі Лопе де Вегенің туғанына 460 жыл (1562-1635).
- 25 - жазушы С.П. Бородиннің туғанына 120 жыл (1902-1974).
- 29 - француз республикасының саяси және мемлекет қайраткері Жак Рене Ширақтың туғанына 90 жыл (1932).
- 29 - неміс жазушысы Вильгельм Гауфтың туғанына 220 жыл (1802-1827).

Желтоқсан

- 6 - орыс мүсіншісі Н.С. Пименовтің туғанына 210 жыл (1812-1864).
- 8 - ақын А.И. Одоевскийдің туғанына 220 жыл (1802-1839).
- 10 - француз композиторы Сезар Огюст Франктың туғанына 200 жыл (1822-1890).
- 16 - орыс композиторы Р.К. Щедриннің туғанына 90 жыл (1932).
- 22 - ақын П.А. Катениннің туғанына 230 жыл (1792-1853).
- 24 - орыс кескіндемешісі В.Н. Бакшеевтің туғанына 160 жыл (1862-1958).
- 24 - орыс суретшісі Б.М. Неменскийдің туғанына 100 жыл (1922).
- 27 - ақын С.Я. Надсонның туғанына 160 жыл (1862-1887).
- 30 - Кеңес Одағының құрылғанына 100 жыл (1922).

МАЗМҰНЫ

1. Құрастырушыдан	4
2. Арқалық қаласы және аймағы бойынша 2022 жылы аталып..	5-8
3. Айы мен күні белгісіз атаулы күндер	9
4. Әлім Қайсар	10-16
5. Жұмағали Өмірбеков.....	
6. Әмірханов Ғазиз.....	17-18
7. Омаров Елдес.....	19-24
8. Байқадамов Бақытжан.....	25-26
9. Ы. Алтынсарин ат. АрқМПИ.....	27-30
10. Ахметов Сабыржан.....	31-35
11. Саяси қуғын-сүргін және ашаршылық күні.....	36-48
12. ҚРМ рәміздері.....	49-55
13. «Қостанай таңы» газеті.....	56-61
14. Қорғанбек Ділдәбеков.....	
15. Құлжанова Назипа.....	62-64
16. Әбдік Төлен.....	65-68
17. Байтұрсынұлы Ахмет.....	69-79
18. Әлмағамбетов Бөгетбай.....	80-81
19. Мәуленов Сырбай.....	82-89
20. ҚР бойынша 2022 жылы аталып өтетін және еске алынатын күндер.....	90-103
21. Шетел әдебиетшілерінің атаулы күндері.....	104-108
22. Мазмұны.....	

